

Rued Langgaard
SYMFONI NR. 2 “Vaarbrud” (“Vaarsange”)
(Omarbejdet version)
SYMPHONY NO. 2 “Awakening of Spring” (“Spring Songs”)
(Reworked version)

1912-14, rev. 1926-33

BVN 53

FOR SOPRAN SOLO OG ORKESTER
FOR SOPRANO SOLO AND ORCHESTRA

Tekst af / Text by

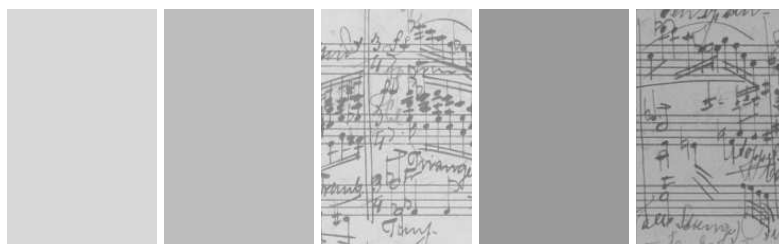
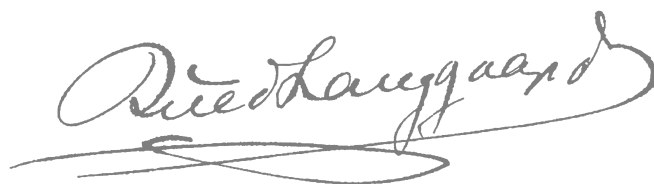
Emil Rittershaus

Kritisk udgave ved

Critical edition by

Bendt Viinholt Nielsen

PARTITUR / SCORE

Rued Langgaard

SYMFONI NR. 2 “Vaarbrud” (“Vaarsange”)
(Omarbejdet version)

SYMPHONY NO. 2 “Awakening of Spring” (“Spring Songs”)
(Reworked version)

1912-14, rev. 1926-33

BVN 53

FOR SOPRAN SOLO OG ORKESTER
FOR SOPRANO SOLO AND ORCHESTRA

Tekst af / Text by

Emil Rittershaus

Kritisk udgave ved

Critical edition by

Bendt Viinholt Nielsen

PARTITUR / SCORE

RUED LANGGAARD UDGAVERN
THE RUED LANGGAARD EDITION

EDITION WILHELM HANSEN

Rued Langgaard: Symfoni nr. 2 "Vaarbrud" ("Vaarsange")
(BVN 53)

Kritisk udgave ved Bendt Viinholt Nielsen

© 2020 Rued Langgaard Udgaven og Edition Wilhelm Hansen AS,
Copenhagen

BVN-numre refererer til Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse. (Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works: With an English Introduction)*. Odense Universitetsforlag, 1991.

Hovedredaktør for Rued Langgaard Udgaven: Bendt Viinholt Nielsen.
Redaktionsassistent på nærværende udgivelse: Ole Ugilt Jensen.
Engelsk oversættelse: John Irons og Rune Köhl.
Layout: Hans Mathiasen.

Rued Langgaard Udgaven er etableret i 2000 med støtte fra Carlsbergfondet.

Den her foreliggende udgivelse er udarbejdet med støtte fra Augustinus Fonden.

Rued Langgaard Udgaven skylder fonden tak for den velvillige støtte.

Rued Langgaard Udgaven
c/o Edition Wilhelm Hansen AS
Bornholmsgade 1A
1266 København K
Danmark
www.wisemusicclassical.com/publishers/edition-wilhelm-hansen
www.langgaard.dk

ISBN 978-87-598-3268-4
WH32245
Orkestermateriale til leje.

Desuden foreligger:
Klaverpartitur (sats II) WH32245C (ISBN: 978-87-598-6091-5).

Spilletid: ca. 28 minutter.

Rued Langgaard Udgaven udgav i 2002 værket i dets oprindelige version (1912-14) på Edition Samfundet, København. Partituret blev genudgivet af Edition Wilhelm Hansen i 2020 (ISBN 978-87-598-3267-7 / WH32244). Den oprindelige version er ikke optaget selvstændigt i værkfortegnelsen *Rued Langgaards Kompositioner*, men den publicerede udgave er af praktiske grunde blevet tildelt værknummeret BVN 53a. Den her udgivne, omarbejdede version har bibeholdt værknummeret BVN 53.

Rued Langgaard: Symphony no. 2 "Awakening of Spring"
("Spring Songs") (BVN 53)

Critical edition by Bendt Viinholt Nielsen

© 2020 The Rued Langgaard Edition and Edition Wilhelm Hansen AS,
Copenhagen

BVN numbers refer to Bendt Viinholt Nielsen: *Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse. (Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works: With an English Introduction)*. Odense Universitetsforlag, 1991.

General editor of The Rued Langgaard Edition: Bendt Viinholt Nielsen.
Editorial assistant for the present publication: Ole Ugilt Jensen.
English translation: John Irons and Rune Köhl.
Layout: Hans Mathiasen.

The Rued Langgaard Edition was established in 2000 with the support of the Carlsberg Foundation.

The present publication is subsidised by the Augustinus Foundation.

The Rued Langgaard Edition would like to express its gratitude to the foundation for its willing support.

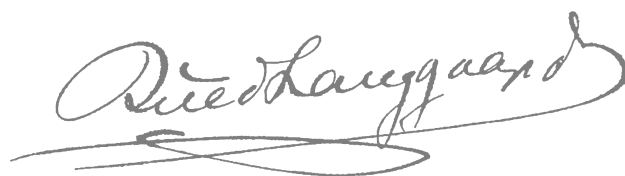
The Rued Langgaard Edition
c/o Edition Wilhelm Hansen AS
Bornholmsgade 1A
DK-1266 Copenhagen K
Denmark
www.wisemusicclassical.com/publishers/edition-wilhelm-hansen
www.langgaard.dk

ISBN 978-87-598-3268-4
WH32245
Orchestral parts for hire.

Also available:
Piano reduction (movement II) WH32245C (ISBN: 978-87-598-6091-5).

Duration: c. 28 minutes.

In 2002, The Rued Langgaard Edition published the work in its original form on Edition Samfundet, Copenhagen. The score was republished in 2020 by Edition Wilhelm Hansen (ISBN 978-87-598-3267-7 / WH32244). The original version has no independent entry in the list of works, *Rued Langgaard's Compositions*, but the published edition has for practical reasons been assigned the work number BVN 53a. The reworked version published here has retained the work number BVN 53.

INDHOLD

OM UDGAVEN	5
OM SYMFONI NR. 2 (OMARBEJDET VERSION)	6
EMIL RITTERSHAUS (1834-97): LENZKLÄNGE	11
SOLO E STRUMENTI DELL' ORCHESTRA	12
NOTE TIL DIRIGENTEN	12
SYMFONI NR. 2	13
I. Allegro: Allegro con fuoco (♩ = 116) – Notturmo (♩ = 60) – Scherzo (♩ = ♩) – Adagio: Elegiaco sostenuto (♩ = 72) – Sostenuto quasi adagio	13
II. Moderato con poco moto (♩ = 66)	62
KILDER OG KRITISK BERETNING	98

CONTENTS

ABOUT THIS EDITION	5
ABOUT SYMPHONY NO. 2 (REWORKED VERSION)	6
EMIL RITTERSHAUS (1834-97): LENZKLÄNGE	11
SOLO E STRUMENTI DELL' ORCHESTRA	12
NOTE TO THE CONDUCTOR	12
SYMPHONY NO. 2	13
I. Allegro: Allegro con fuoco (♩ = 116) – Notturmo (♩ = 60) – Scherzo (♩ = ♩) – Adagio: Elegiaco sostenuto (♩ = 72) – Sostenuto quasi adagio	13
II. Moderato con poco moto (♩ = 66)	62
SOURCES AND CRITICAL COMMENTARY	98

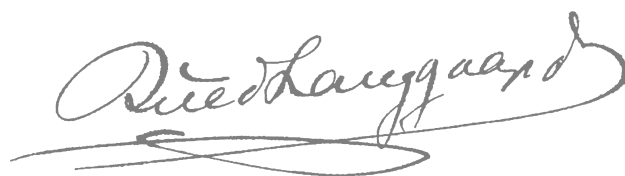
FORKORTELSER

BVN	Bendt Viinholt Nielsen: <i>Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse. Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works. With an English Introduction.</i> Odense Universitetsforlag, 1991
CL	Constance Langgaard, komponistens hustru
DR	Danmarks Radio
EL	Emma Langgaard, komponistens mor
LG	Launy Grøndahl, dirigent
RL	Rued Langgaard
RLS	Rued Langgaards Samling, Musikafdelingen, Det Kongelige Bibliotek, København
t.	takt

ABBREVIATIONS

b.	bar (bb. = bars)
BVN	Bendt Viinholt Nielsen: <i>Rued Langgaards Kompositioner. Annoteret værkfortegnelse. Rued Langgaard's Compositions. An Annotated Catalogue of Works. With an English Introduction.</i> Odense Universitetsforlag, 1991
CL	Constance Langgaard, the composer's wife
DR	Danmarks Radio (The Danish Broadcasting Corporation)
EL	Emma Langgaard, the composer's mother
LG	Launy Grøndahl, conductor
RL	Rued Langgaard
RLS	Rued Langgaard's Collection, Music Department, The Royal Danish Library, Copenhagen

OM UDGAVEN

Denne kritiske førsteudgave af symfoni nr. 2 præsenterer værket i dets omarbejdede version og i den form, komponisten senest er kommet frem til. Udgaven er baseret på en partiturrenskrift udført i 1930'erne af komponistens hustru, Constance Langgaard og efterfølgende forsynet med tilføjelser og korrektioner i komponistens håndskrift. Manuskriptet findes i Det Kongelige Bibliotek i København (Rued Langgaards Samling, RLS 11,1). Som forlæg benyttede Constance Langgaard et partitur, Rued Langgaard havde udarbejdet i 1926 og derefter omarbejdet og revideret i flere omgange frem til 1933 (RLS 11,3). Der er foretaget kollation med dette partitur med henblik på at eliminere fejl og forglemmelser, som er opstået i Constance Langgaards renskrift.

Af interesse er desuden et klaverpartitur til sats II, som Langgaard udarbejdede i 1948 (RLS 11,2). Dette manuskript rummer for sangstemmens vedkommende enkelte detaljer og varianter, som repræsenterer komponistens seneste bidrag til værket og derfor integreres i udgaven. Endelig er symfoniens oprindelige version konsulteret efter behov. Denne version blev publiceret i 2002 af Rued Langgaard Udgaven (ved Bendt Viinholt Nielsen); en ny udgave blev produceret af Edition Wilhelm Hansen i 2020.

Udgaven bringer både den originale tyske tekst af Emil Rittershaus (1834-97) og den danske version ved Rolf Harboe (1860-1938). Begge tekster findes i manuskriptpartituret (RLS 11,1). Ved opførelser i Danmark, såvel af den oprindelige som af den omarbejdede version, har den danske oversættelse været benyttet.

Udgiverens tilføjelser og rettelser er typografisk markeret i partituret ved hjælp af skarpe parenteser og buer med brudt streg. Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren. Faste fortegn for klarinetter er ligeledes tilføjet af udgiveren.

Der henvises i øvrigt til *Kilder og kritisk beretning* (s. 98).

ABOUT THIS EDITION

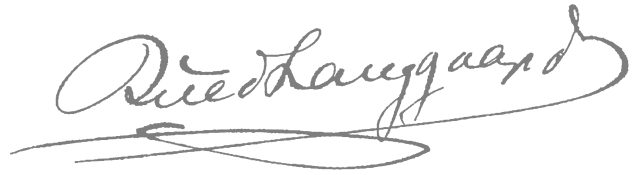
This critical first edition of Symphony no. 2 presents the work in its reworked version and in the latest form arrived at by the composer. The edition is based on a fair-copy score made in the 1930s by the composer's wife, Constance Langgaard, and subsequently provided with additions and corrections in the composer's own handwriting. The manuscript is held by The Royal Danish Library in Copenhagen (Rued Langgaard's Collection, RLS 11,1). Constance Langgaard based her transcript on a score Rued Langgaard had completed in 1926 and later changed and revised on several occasions until 1933 (RLS 11.3). There has been collation with this score with the aim of eliminating errors and oversights that have arisen in Constance Langgaard's fair copy.

Also of interest is a piano score of the second movement which Langgaard made in 1948 (RLS 11,2). This manuscript contains certain details and variants for the singing voice part that represent the composer's latest contribution to the work and therefore have been integrated into this edition. Finally, the symphony's original version has been consulted whenever the need occurred. It was published in 2002 in the Rued Langgaard Edition (by Bendt Viinholt Nielsen); a new edition was produced by Edition Wilhelm Hansen in 2020.

The edition brings both the original German text by Emil Rittershaus (1834-97) and the Danish version by Rolf Harboe (1860-1938). Both texts are found in the manuscript score (RLS 11,1). For performances in Denmark, both of the original and of the reworked version, the Danish translation has been used.

The editor's additions and emendations are indicated typographically in the score by square brackets and broken slurs and ties. Cautionary accidentals in round brackets are also editorial. Key signatures for clarinets have been supplied by the editor.

Further information is given in *Sources and critical commentary* (see p. 98).

OM SYMFONI NR. 2 (OMARBEJDET VERSION)

Symfoniens oprindelige version blev til mellem marts (januar?) 1912 og marts 1914. Fra juni til september 1913 arbejdede Langgaard intensivt med værket, bl.a. under sommeropholdet på Tulseboda Brunn i Kyrkhult i Blekinge (Sverige). Langgaard var indlogeret i ejendommen "Rosengården" og var ledsaget af sin mor, Emma Langgaard. Faderen, Siegfried Langgaard, var syg og kunne ikke tage med, og han døde et halvt år senere, den 10. januar 1914, inden "Vaarbrud" var blevet fuldført. Første sats i det renskrevne partitur til symfonien er dateret 17. januar 1914, og manuskriptet er slutdateret den 5. marts 1914. Symfonien omfattede på daværende tidspunkt tre satser, som forløb i to dele, idet den langsomme sats II (*Lento religioso quasi adagio*) gik direkte over i sats III (*Molto con moto*) med sopransoloen. Første sats var betegnet *Allegro con anima*.

Uropførelsen fandt sted i Dansk Koncert-Forenings regi i Odd Fellow-Palæets store sal den 17. november 1914. Dirigent var komponisten Louis Glass, der ved denne lejlighed debuterede som foreningens faste kapelmester. Med symfoni nr. 2 præsenteredes det københavnske publikum for første gang for et stort symfonisk arbejde af Langgaard. Det førte dog ikke til det gennembrud, den 21-årige komponist utvivlsomt havde håbet på. Anmelderne hæftede sig ved Langgaards "skrivefærdighed" og hans forbløffende beherskelse af det orkestrale apparat, men den generelle holdning var, at kompositionen i alt for høj grad lænede sig op ad forbilleder som Gade, Wagner og Richard Strauss, og at værkets storform var mislykket. "Det hele [kom] lidt hulter til bulter, næsten lidt hunde-hvalpet" skrev Charles Kjerulf i *Politiken* (18. november 1914), og Gustav Hetsch konkluderede i *Nationaltidende* (samme dag), at symfonien "var og blev et Misfoster!". Man mente også, at Langgaard beredte sopransolisten Ingeborg Nørregaard-Hansen utrolige vanskeligheder i finalen, og Hetsch fandt endog denne sats "uden Sammenhæng". Om selve udførelsen kan have påvirket anmeldernes syn på sagen, er vanskeligt at sige, men komponisten var stærkt utilfreds med Louis Glass' fortolkning. Komponistens mor, Emma Langgaard, siger kort tid efter rent ud, at værket blev maltrakteret ved opførelsen.¹

Langgaard foretog nogle tidlige rettelser i den langsomme sats, og før symfonien blev opført anden gang blev sats II skilt fra sats III. Andenopførelsen fandt sted den 7. december 1917, hvor Langgaard præsenterede værket som afsluttende programpunkt ved en koncert med egne kompositioner i Odd

ABOUT SYMPHONY NO. 2 (REWORKED VERSION)

The original version of the symphony was composed between March (January?) 1912 and March 1914. From June to September 1913, Langgaard worked intensively on the work, also during a summer stay at Tulseboda Brunn in Kyrkhult in Blekinge (Sweden). Langgaard lived at the house called 'Rosengården' and was accompanied by his mother, Emma Langgaard. His father, Siegfried Langgaard, was ill and unable to be with them, and he died six months later, on 10 January 1914, before 'Awakening of Spring' had been completed. The first movement in the fair-copy score of the symphony is dated 17 January 1914, and the final date on the manuscript is 5 March 1914. At that point, the symphony had three movements which ran in two sections, as the slow second movement (*Lento religioso quasi adagio*) was directly linked to the third movement (*Molto con moto*) with the soprano solo. The first movement was marked *Allegro con anima*.

The first performance took place at a Danish Concert Association event in the large hall of the Odd Fellow Palace (Copenhagen) on 17 November 1914. The conductor was the composer Louis Glass, who on this occasion had his debut as the association's permanent conductor. In Symphony no. 2, the Copenhagen audience was presented for the first time with a large symphonic work by Langgaard. This did not, however, lead to the breakthrough which the 21-year-old composer had undoubtedly been hoping for. The reviewers paid attention to Langgaard's 'compositional proficiency' and his astonishing mastery of the orchestral apparatus, but the general attitude was that the composition was too greatly influenced by such ideals as Gade, Wagner and Richard Strauss, and that the overall form of the work was unsuccessful. 'All of it [came] helter-skelter, a bit like an energetic puppy,' Charles Kjerulf wrote in *Politiken* (18 November 1914), and Gustav Hetsch concluded in *Nationaltidende* (same day) that the symphony 'was and remained a monstrosity!'. It was also felt that Langgaard gave the soprano soloist Ingeborg Nørregaard-Hansen an exceedingly difficult task in the finale, and Hetsch even claimed that the movement 'lacked cohesion'. It is difficult to say if the actual performance may have influenced the reviewers' assessments of the work, but the composer was extremely dissatisfied with Louis Glass's interpretation. The composer's mother, Emma Langgaard, stated openly a short time afterwards that the work had been manhandled at the performance.¹

Langgaard carried out some early corrections to the slow movement, and before the symphony was performed again, the last two movements were separated from each other. The second performance took place on 7 December 1917, when Langgaard presented the work as the concluding item on the programme at a concert of his own compositions in the

¹ EL til Godtfred Skjerne 6.5.1915, Musikmuseet, København, Skjernes Samling.

¹ EL to Godtfred Skjerne 6 May 1915, The Danish Music Museum, Copenhagen, The Skjerne Collection.

Fellow-Palæets store sal. Solisten var denne gang Mimi Klein, og Langgaard dirigerede selv Københavns Filharmoniske Orkester. I pressen meldes om et stort antal tilhørere, og publikumsmodtagelsen skal have været overordentlig positiv. Kritikernes holdning var dog i alt væsentligt uændret.

Den tredje opførelse fandt sted i Tivolis Koncertsal den 26. juni 1920 med Frederik Schnedler-Petersen som dirigent og Ellen Overgaard som solist. Forud for opførelsen havde Langgaard igen foretaget en ændring i den langsomme sats, mens triangel og bækkener var blevet føjet til i værkets slutning. Opførelsen blev denne gang modtaget noget mere positivt af kritikerne. Symfoniens originalversion opnåede endnu fire opførelser, og de fandt sted i Tyskland og Østrig i årene 1921-25. Primus motor var Hans Seeber-van der Floe, som dirigerede alle fire opførelser under værkets tyske titel *Frühlingserwachen*. Ellen Overgaard sang solostemmen alle fire gange.

Først var der tale om en "nordisk koncert" i Essen med det lokale orkester den 26. oktober 1921. Komponisten overværede opførelsen, ligesom også dirigenten Max Fiedler, der i 1913 havde uropført Langgaards første symfoni i Berlin. Komponisten meddelte lidt om prøveforløbet og publikumsmodtagelsen i det postkort, han dagen efter koncerten skrev hjem til sin mor:

Der var stor Begejstring – Maatte rejse mig efter Adagioen – spontant Bifald trods det at man ikke her klapper *mellem* Symfoniafdelinger. Sad ved siden af *Fiedler* som giver 'Parolen' ved at applaudere. Fru O[vergaard] var umulig [ved Prøven] – Jeg maatte 'paa Knæ' for hende – truede med ikke at vilde synge. 'Jeg gjorde Orkestret skrupnervøs ved mine evige Bemærkninger fra Salen!' – Man prøvede kun paa mit – og hun kunde [kun] komme til (Grieg Sang) naar det behagede mig. Hun var et 'Neben bei'. Jeg sendte Blomster – sang dog Sopransoloen ret uvenligt. Men Succes – Jeg [blev] 5 Gange fremkaldt.²

I *Neue Musik-Zeitung* anfører Ludwig Riemann i en ganske kort omtale af koncerten, at den havde fortjent et større publikum, idet de opførte værker af Tor Aulin og Langgaard greb tilhørerne med deres atmosfære af "forfriskende bjergluft og drømmende fjordstemning".³

Dernæst blev symfonien opført i Berlin ved Langgaards præsentationskoncert med Blüthner-orkestret den 10. maj 1922, hvor hovednummeret var *Sfærernes Musik* (anden opførelse). Koncerten fandt sted i Singakademie under den danske dronning Alexandrines protektion. Kritikerne koncentrerede deres opmærksomhed om *Sfærernes Musik* og bragte kun korte kommentarer om symfonien. Ti dage senere, den 20. maj 1922, kom værket op i Grosser Musikvereins-Saal i Wien med Wienersymfonikerne ved endnu en "nordisk orkesterkoncert", som indledtes med værker af Sibelius og Grieg. Efter pausen fulgte en ren Langgaard-afdeling med *Symfonisk Festspil* (BVN 166) og symfoni nr. 2. Komponisten overværede koncerten. Og endelig bragte Hans Seeber-van der Floe symfonien til opførelse ved en radiokoncert med udelukkende danske værker i Süddeutscher Rundfunk den 3. april 1925.

large hall of the Odd Fellow Palace. This time the soloist was Mimi Klein, and Langgaard personally conducted the Copenhagen Philharmonic Orchestra. The press reported that there was a large audience, and the reception is said to have been extremely positive. The attitude of the critics, however, was basically unchanged.

The third performance took place in the Tivoli Concert Hall on 26 June 1920, with Frederik Schnedler-Petersen as conductor and Ellen Overgaard as soloist. Prior to the performance, Langgaard had once more made an alteration to the slow movement, while triangle and cymbals had been added to the conclusion of the work. This time the performance was received by the critics somewhat more favourably. The original version of the symphony was given four more performances, which took place in Germany and Austria between 1921 and 1925. Prime mover was Hans Seeber-van der Floe, who conducted all four performances under the work's German title *Frühlingserwachen*. Ellen Overgaard sang the solo part on all four occasions.

Firstly, there was a 'Nordic concert' in Essen with the local orchestra on 26 October 1921. The composer was present at the performance, as was the conductor Max Fiedler, who conducted Langgaard's first symphony in Berlin in 1913. The composer tells briefly about the rehearsals and the audience reception in a postcard he sent home to his mother on the day after the concert:

There was great enthusiasm – I had to get up after the Adagio – spontaneous applause in spite of the fact that there is no clapping *between* movements here. Sat next to *Fiedler*, who gives the 'parole' by starting to applaud. Mrs O[vergaard] was impossible [at the rehearsal] – I had to 'go down on my knees' before her – she threatened not to sing. 'I made the orchestra utterly nervous with my eternal remarks from the hall!' – Only my work was rehearsed – and she could [only] get her chance (Grieg song) at my pleasure. She was a 'Neben bei'. I sent flowers – even so, she sang the soprano solo in a rather unfriendly manner. But success – I [was] called forward five times.²

In *Neue Musik-Zeitung*, Ludwig Riemann writes in a quite brief mention of the concert, that it had deserved a larger audience, since the performed works by Tor Aulin and Langgaard captured the audience with their atmosphere of 'refreshing mountain air and dreaming fjords'.³

The next performance of the symphony was in Berlin at Langgaard's 'presentation concert' with the Blüthner Orchestra on 10 May 1922, where the main item on the programme was *Music of the Spheres* (second performance). The concert took place in Singakademie, under the patronage of the Danish queen, Alexandrine. The critics concentrated their attention on *Music of the Spheres* and only mentioned the symphony in short comments. Ten days later, on 20 May 1922, the work featured in a concert in Grosser Musikvereins-Saal in Vienna with the Vienna Philharmonic at yet another 'Nordic orchestral concert', which opened with works by Sibelius and Grieg. After the interval, there was a Langgaard section with *Symphonic Festival Play* (BVN 166) and Symphony no. 2. The composer was present at the concert. And finally, Hans Seeber-van der Floe conducted the symphony at a radio concert performance exclusively featuring Danish works on Süddeutscher Rundfunk on 3 April 1925.

2 RLS privatarkiv, Det Kongelige Bibliotek, København, Håndskriftsamlingen, Tilg. 554.8.

3 Årg. 43, 1922, hæfte 6, s. 94.

2 RLS's private archive, The Royal Danish Library, Copenhagen, The Manuscript Collection, Tilg. 554.8.

3 Vol. 43, 1922, no. 6, p. 94.

I 1925 løb Langgaard ind i en krisepræget periode, hvor han følte trang til at reflektere over sin hidtidige produktion og som konsekvens heraf foretog revisioner og forkortelser af flere af sine større værker. Selv om symfoni nr. 2 reelt var hans mest succesfulde og hyppigst opførte orkesterværk, fik det ikke lov til at ligge. Partiturrenskriften fra 1914, som havde været benyttet ved samtlige opførelser 1914-25, blev nu genstand for revision, og Langgaard indførte spring og rettelser, og ikke mindst ændrede han værkets form radikalt ved at indskyde anden sats som et mellemafsnit i første sats. Da Langgaard i 1926, under et længere sommerophold i Farum, udarbejdede et nyt partitur til hele værket, fulgte han dog ikke dette ændringsforslag. Det var imidlertid stadig sats I, som voldte vanskeligheder. I det nye partitur tilføjede Langgaard en 10 takter lang *Introduzione* til sats I, men samtidig forkortede han satsen kraftigt, idet han udelod afsnittet *Lento* og det følgende scherzoafsnit, som oprindeligt var betegnet *Con moto* (i alt 107 takter). Endvidere reducerede han værkets reprise og slutning fra 217 takter til mindre end 100 takter. Endvidere fjede han piccolofløjte og tuba til instrumentationen i første sats. De bevarede dele af dette 1926-manuskript viser, at Langgaard lod partituret indbinde.

Men revisionsarbejdet blev genoptaget og bindet fjernet. I kraft af vekslende pagineringer og papirtyper samt bevarede fragmenter og skitser kan vi følge revisionsprocessen fra 1926 og frem, indtil den blev afsluttet i 1933.⁴ Næste fase indtræffer således i 1928, hvor Langgaard har fortrudt, at han har udeladt så væsentlige dele af sats I. De 10 introduktionstakter fra 1926 bliver elimineret, og ind kommer afsnittet *Lento* og scherzodelen, som nu døbes *Scherzoso*. Langgaard medtager nu også de første takter af originalversionens reprise. Efterfølgende, formodentlig stadig i 1928, erstatter han en passage i værkets slutning med 15 nykomponerede takter. På et tidspunkt streger han de tilføjede stemmer for piccolofløjte og tuba ud.

Den 11. maj 1929 skitserer Langgaard en ændret slutning på symfoniens første sats, og den inkluderes i partituret, men bliver efterfølgende forkortet. Disse initiativer må være Langgaards sidste forsøg på at give satsens reprisedel en ny form. Samme år, formodentlig, besluttede han sig for helt at udelade anden halvdel af sats I. Den omarbejdede version af satsen kom således til at omfatte 203 takter mod den oprindelige versions 474 takter.⁵ Meningen var nu, at første sats, efter den bratte afslutning på scherzodelen (t. 203) og efter en fermat, skulle gå direkte over i sats II, *Adagio*, som begyndte med nærværende udgaves t. 215. I januar 1933 komponerede Langgaard imidlertid en indledning til sats II, og ved hjælp af en sammenbindende tone i et solohorn (t. 204) blev sats I og II slået sammen til én sats under betegnelsen *Allegro – Notturmo – Scherzo – Adagio*. Symfonien fik dermed de nuværende to satser. I den 10 takter lange, nykomponerede indledning til sats II benyttede Langgaard et 'erindringsmotiv', som gik tilbage til

In 1925, Langgaard experienced a period of crisis, during which he felt the need to reflect on his production so far and, as a consequence of this, to carry out revisions and abbreviated versions of a number of his major works. Even though Symphony no. 2 was actually his most successful and most frequently performed orchestral work, it did not escape this process. The fair-copy score of 1914 which had been used for all the performances between 1914 and 1925 was now subject to revision, and Langgaard introduced leaps and corrections, and in particular radically changed the overall form by inserting the second movement as an intermediate section in the first movement. When, in 1926, Langgaard prepared a new score of the whole work during a long summer stay in Farum, however, he did not follow these suggested alterations. It was still the first movement that caused him difficulties. In the new score, Langgaard added a 10 bars long *Introduzione* to the first movement, but at the same time he shortened it considerably, omitting the *Lento* section and the following scherzo section, which had originally been marked *Con moto* (a total of 107 bars). Furthermore, he reduced the reprise and the conclusion from 217 bars to less than 100. Furthermore, he added a piccolo and a tuba to the orchestration in the first movement. The preserved sections of this 1926 manuscript show that Langgaard had the score bound.

But the revision work was resumed and the binding removed. Thanks to the varying paginations and the types of paper used as well as preserved fragments and sketches, it is possible to follow this revision process from 1926 until its completion in 1933.⁴ The next phase occurs in 1928, when Langgaard regrets having omitted important sections of the first movement. The 10 introductory bars from 1926 are removed, and the sections *Lento* and the scherzo, now renamed *Scherzoso*, come back in. Langgaard also includes the first bars of the reprise of the original version. Subsequently, probably still in 1928, he replaces a passage at the end of the work by 15 newly composed bars. At a certain point, he also deletes the added parts for piccolo and tuba.

On 11 May 1929, Langgaard sketches a new ending to the first movement of the symphony, and it is included in the score, but later abbreviated, and these initiatives must be Langgaard's last attempt to give the reprise section of the movement a new form. Probably in the same year, he decided to completely omit the second half of the first movement. The reworked version of the movement then consisted of 203 bars, compared to the 474 of the original version.⁵ The intention was now that the first movement, after the sudden ending of the scherzo section (bar 203) and after a pause was to be a direct transition to the second movement, *Adagio*, which began with bar 215 of the present version. In January 1933, however, Langgaard composed an introduction to the second movement and, with the aid of a linking note played on a solo horn (b. 204), the first two movements were combined into a single movement marked *Allegro – Notturmo – Scherzo – Adagio*. This gave the symphony its present two movements. In the 10 bars long newly composed passage between the former two movements Langgaard made use of a 'memory motif' that went back to his stay at 'Rosengården' in Sweden in the summer of

4 Jfr. *Kilder og kritisk beretning* s. 98.

5 Den oprindelige version, som den fremstod ved de fem sidste opførelser 1920-25, blev publiceret af Rued Langgaard Udgaven på Edition Samfundet i 2002. Den første opførelse af denne udgave fandt sted i Odense Koncerthus den 12. december 2002 med Ann Petersen som solist og Odense Symfoniorkester, dirigeret af Paul Mann. Udgaven er genudgivet af Edition Wilhelm Hansen i 2020 (ISBN 978-87-598-3267-7 / WH32244).

4 Cf. *Sources and critical commentary*, p. 98.

5 The original version, as it appeared at the five last performances in 1920-25, was published by The Rued Langgaard Edition at Edition Samfundet in 2002. The first performance of this edition took place at Odense Concert Hall on 12 December 2002, with Ann Petersen as soloist and Odense Symphony Orchestra, conducted by Paul Mann. The edition is republished by Edition Wilhelm Hansen in 2020 (ISBN 978-87-598-3267-7 / WH32244).

opholdet på "Rosengården" i Sverige, sommeren 1913. Motivet kan findes i en lang række af Langgaards kompositioner.⁶

Den version af sats II (*Lento religioso quasi adagio*), som blev opført 1920-1925, blev forkortet af Langgaard ved omarbejdelsen, idet han udelod takterne 123-157, hvori der forekommer en passage med violinsolo, som også kendes fra *Sfærernes Musik*.⁷ De 35 takter blev erstattet af 13 nykomponerede takter baseret på tidligere stof. Desuden blev der i denne sats foretaget en række retoucheringer i musikken. I forbindelse med omarbejdelsen, men ikke i tidligere kilder, gør Langgaard opmærksom på, at temaet i adagiodelen (t. 215-218) begynder ligesom salmemelodien "Julen har bragt velsignet bud". Det er uvist, om det fra starten har været komponistens intention, at dette tema skulle høres som et citat af C. E. F. Weysses (1774-1842) kendte melodi. I en optegnelse har Langgaard tilegnet satsen til sin far, Siegfried Langgaards (1852-1914) minde.⁸

Hvad angår finalen med sopransolo (nuværende sats II) blev også denne sats omarbejdet i visse passager og generelt forkortet. Takt 39-43 i den her udgivne version er således en omarbejdelse af 7 takter i den oprindelige version, de 18 takter t. 97-114 er en omarbejdelse af 45 takter i originalversionen, og passagen t. 129-132, som omfatter slutningen af sopransoloen, er totalt ændret i forhold til den oprindelige version. Den instrumentale afslutning af satsen er dog uforandret. Alt i alt er satsen forkortet fra 185 til 154 takter. Langgaards udeladelse af hele reprisedelen af den oprindelige sats I havde som konsekvens, at symfoniens åbnings- og hovedtema ikke på noget tidspunkt bliver gentaget – en svaghed, Langgaard har søgt at råde bod på ved at indlægge nogle 'reminiscenser' af temaets begyndelse i trompeterne i finalen (t. 1, 42, 134-135, 143).

Efter revisionens tilendebringelse i 1933, udarbejdede komponistens hustru, Constance Langgaard, en "renskrift", dvs. en afskrift, efter det efterhånden stærkt kladdeprægede partitur fra 1926. I dette nye partitur foretog Langgaard en del mindre rettelser og ændringer i de følgende år, ligesom han supplerede afskriften med detaljer, som enten var overset eller udeladt af Constance Langgaard. Det nye partitur fik såvel dansk som tysk sangtekst.

Langgaard indleverede partituret som programforslag til Statsradiofonien i oktober 1937 og i brev af 23. december fik han besked om, at værket var antaget til opførelse.⁹ Partituret blev dog samtidig returneret til komponisten, og måske gik den positive tilbagemelding i glemmebogen, for der gik mere end 10 år før symfonien kom til opførelse i radioen. I mellemtiden

1913. The motif can be found in a whole series of Langgaard's compositions.⁶

The version performed in 1920-1925 of the second movement (*Lento religioso quasi adagio*) was shortened by Langgaard in the revision process as he removed the bars 123-157, in which there is a passage for solo violin, also known from *The Music of the Spheres*.⁷ The 35 bars were replaced by 13 newly composed bars based on former material. In addition, a number of retouchings were carried out in the music of this movement. In connection with the revision, but not in earlier sources, Langgaard draws attention to the fact that the theme in the adagio section (bars 215-218) begins in the same way as the Danish hymn tune to 'Christmas has brought a blessed message' by B.S. Ingemann. It is not clear if from the outset it was the composer's intention for this theme to be heard as a citation of the well-known melody by C. E. F. Weyse (1774-1842). In a note, Langgaard dedicated the movement to the memory of his father, Siegfried Langgaard (1852-1914).⁸

As far as the finale with the soprano solo is concerned (the present second movement), this movement also had certain passages revised and was generally shortened. Bars 39-43 in the published edition are thus a reworking of seven bars in the original version; the 18 bars 97-114 are a revision of 45 bars in the original version; and the passage in bars 129-132, which comprises the final part of the soprano solo, has been totally altered from the original version. The orchestral conclusion to the movement, however, has remained unchanged. All in all, the movement has been shortened from 185 to 154 bars. Langgaard's omission of the entire reprise section of the original first movement meant that the opening and main themes of the symphony were not repeated anywhere – a weakness Langgaard sought to remedy by inserting some 'reminiscences' of the beginning of the theme in the trumpets in the finale (bars 1, 42, 134-135, 143).

After the completion of the revision in 1933, the wife of the composer, Constance Langgaard, prepared a 'fair copy', i.e. a copy of the by then extremely 'draft-like' score from 1926. In this new score, Langgaard carried out a number of minor corrections and alterations in subsequent years, and he also provided the copy with details that had either been overlooked or omitted by Constance Langgaard. The new score was also provided with both a Danish and German song text.

Langgaard sent in the score as a programme suggestion to the State Radio (today DR, the Danish Broadcasting Corporation) in October 1937, and in a letter dated 23 December he was informed that the work had been approved for performance.⁹ The score, however, was at the same time returned to the composer, and perhaps the positive response was forgotten, for more than ten years were to pass before the symphony came to be performed on the radio. In the meantime,

6 Symfoniens tilknytning til sommeropholdet i 1913 i Sverige var essentiel for Langgaard. Det fremgår af de mange steder i kilderne, hvor han pointerer, at dele af symfonien blev komponeret på "Tulseboda", dvs. Tulseboda Brunn i Kyrkhult, Blekinge, hvor han tilbragte sommeren 1913 og var indlogeret i et hus kaldet "Rosengården". I kilde B gav han finalen overskriften *Efterklang fra "Rosengården"*, men stregede det senere ud. Det var netop finalen, han færdiggjorde i Sverige, men også scherzo-afsnittet i sats I blev til denne sommer.

7 *Sfærernes Musik* (BVN 128), Rued Langgaard Udgaven 2018 (Edition Wilhelm Hansen WH32873 / ISBN 978-87-598-3850-1 / ISMN 979-0-66134-234-2), t. 534-545.

8 *In memoriam Siegfried Langgaard Sommer 1913* (RLS 11,3; kilde B).

9 Rigsarkivet (tidligere i Danmarks Radios arkiv). Kompositionsbedømmelser af Rued Langgaards værker 1933-1968, 79/37.

6 The link between the symphony and the summer stay in Sweden in 1913 was essential for Langgaard. This is clear from the many places in the sources where he points out that parts of the symphony were composed at "Tulseboda", i.e. Tulseboda Brunn in Kyrkhult, Blekinge, where he spent the summer of 1913 at the house called "Rosengården". In Source B he gave the finale the heading *Echo from "Rosengården"*, but later crossed this out. The finale was completed in Sweden, but also the scherzo section in the first movement was composed that summer.

7 *The Music of the Spheres* (BVN 128), The Rued Langgaard Edition 2018 (Edition Wilhelm Hansen WH32873 / ISBN 978-87-598-3850-1 / ISMN 979-0-66134-234-2), bars. 534-545.

8 *In memoriam Siegfried Langgaard Summer 1913* (RLS 11,3; source B).

9 Danish National Archives (previously in the Danmarks Radio archives). Evaluations of compositions by Rued Langgaard 1933-1968, 79/37.

forsøgte Langgaard at få værket udgivet. Han indsendte partituret til Samfundet til Udgivelse af Dansk Musik den 13. marts 1944 og modtog det retur den 16. maj 1944 med et brev, hvori komponisten Sven Erik Tarp på vegne af Samfundet til Udgivelse af Dansk Musik skriver:

[...] Der var indenfor Censurudvalget stærk Stemning for at indstille Deres Symfoni: "Vaarbrud", som man finder er et fortræffeligt Værk, til Udgivelse, men Samfundets beskedne Midler i Forbindelse med de for Tiden herskende høje Priser paa Trykning og Papir, tillader desværre ikke Udgivelse af saa store Værker.¹⁰

Kort efter var partituret atter omkring Statsradiofonien. Da Langgaard ikke lå inde med et orkestermateriale, Radioen kunne benytte, blev et stemmesæt udskrevet på foranledning af Statsradiofonien, hvilket skete i foråret 1948. Førsteopførelsen fandt sted den 21. maj 1948 som en studieudsendelse (uden publikum). Inger Lis Hassing var solist og Radio-Orkestret blev dirigeret af Launy Grøndahl. Det var Rolf Harboes fordanskning af Emil Rittershaus' digt, som blev anvendt ved denne lejlighed, ligesom ved de tidligere opførelser i Danmark i 1914 og 1920. Radioprogrammet anførte "Vaarsange" som titel, men i to breve til Radioens musikafdeling af 8. maj og 9. maj 1948 beder Langgaard om at få titlen rettet til "Vaarbrud".¹¹ Det var altså forgæves. Grøndahl var ikke tilfreds med titlen "Vaarsange" og noterede følgende på manuskriptets titelblad i forbindelse med opførelsen: *Det rigtige Navn paa Symfonien bør være Komponistens oprindelige "Vaarbrud"*.¹² RL valgte i sidste ende en mellemløsning, idet han så sent som omkring 1950-51 ændrede titlen på sit revisionspartitur til *Vaarbrud eller Vaarsange*.¹³ Denne dobbelttitel benyttes i udgaven.

Danmarks Radio producerede symfonien i 1974 med Odense Byorkester, dirigeret af Karol Stryja og med Kirsten Hermansen som solist. Produktionen blev udsendt første gang i radioen den 9. december 1975. Den første koncertopførelse af værket fandt sted i Århus den 17. december 1984. Anne Frellesvig var solist og Aarhus Symfoniorkester blev dirigeret af Ole Schmidt. Symfonien blev indspillet i 1992 med sopranen Roma Owsiriska som solist og Artur Rubinstein Philharmonic Orchestra (Lodz), dirigeret af Ilya Stupel.¹⁴ Efter publiceringen i 2002 af symfoniens 10 minutter længere, oprindelige version, har det været denne udgave, som har tiltrukket sig opmærksomhed og som har været anvendt ved opførelser og indspilninger, bl.a. i 2017 med sopranen Anu Komsı og Wienerfilharmonikerne, dirigeret af Sakari Oramo.¹⁵

Bendt Viinholt Nielsen, juli 2020

Langgaard attempted to get the work published. He sent the score to the Society for the Publication of Danish Music on 13 March 1944 and received it back again on 16 May 1944 with a letter in which the composer Sven Erik Tarp, on behalf of the society, wrote:

[...] Within the censorship committee there was a strong mood in favour of submitting your symphony 'Awakening of Spring', which is considered an excellent work, for publication, but the modest means at the society's disposal in connection with the present high prices of printing and paper, unfortunately do not permit the publication of such large works.¹⁰

Shortly afterwards, the score was sent to the State Radio once more. Since Langgaard did not possess orchestral material that the radio could use, a set of parts was written out at the request of the corporation in spring 1948. The first performance took place on 21 May 1948 as a studio broadcast (without an audience). Inger Lis Hassing was the soloist and the Radio-Orchestra was conducted by Launy Grøndahl. The Danish translation by Rolf Harboe of the poem by Emil Rittershaus was used on that occasion, as in the earlier performances in Denmark in 1914 and 1920. The radio programme listed the title as 'Spring Songs', but in two letters to the radio corporation's music department of 8 May and 9 May, Langgaard asks for the title to be corrected to 'Awakening of Spring'.¹¹ In vain. Grøndahl was dissatisfied with the title 'Spring Songs' and noted the following on the title page of the score in connection with the performance: *The correct name of the symphony ought to be the composer's original 'Awakening of Spring'*.¹² RL finally suggested a half-way solution, since as late as around 1950-51, he changed the title on his revision score to *Awakening of Spring or Spring Songs*.¹³ This double title is used in the edition.

The first concert performance of the final version of the symphony took place in Aarhus on 17 December 1984. Anne Frellesvig was the soprano soloist and Aarhus Symphony Orchestra was conducted by Ole Schmidt. The symphony was recorded in 1992, with the soprano Roma Owsiriska as soloist and with the Artur Rubinstein Philharmonic Orchestra (Lodz), conducted by Ilya Stupel.¹⁴ After the publication in 2002 of the original version of the symphony, which is 10 minutes longer, it is this version that has been used at performances and for recordings, including that of 2017, with the soprano Anu Komsı and the Vienna Philharmonic, conducted by Sakari Oramo.¹⁵

Bendt Viinholt Nielsen, July 2020

10 Musikmuseet, København. Samfundet til Udgivelse af Dansk Musiks arkiv, meddelt af Elly Bruunshuus Petersen, 1999.

11 Rigsarkivet (tidligere i Danmarks Radios arkiv). Korrespondance vedr. Rued Langgaards værker 1932-1977.

12 RLS 11,1 (kilde A).

13 RLS 11,3 (kilde B). I Tyskland blev værket opført under titlen "Frühlingserwachen", men RL har forsynet kilde B med titlen "Lenzklänge", svarende til titlen på Rittershaus' digt.

14 Rued Langgaard: *The Complete Symphonies* Vol. 2. Danacord DACOCD 405.

15 Rued Langgaard *Symphonies 2 & 6*. Dacapo 6.220653 (2018).

10 The Museum of Music, Copenhagen. Archive of the Society for the Publication of Danish Music, reported by Elly Bruunshuus Petersen, 1999.

11 Danish National Archives (previously in the Danmarks Radio archive). Correspondence regarding Rued Langgaard's works 1933-1977.

12 RLS 11,1 (source A).

13 RLS 11,3 (source B).

14 Rued Langgaard: *The Complete Symphonies* Vol. 2. Danacord DACOCD 405.

15 Rued Langgaard *Symphonies 2 & 6*. Dacapo 6.220653 (2018).

EMIL RITTERSHAUS (1834-97): LENZKLÄNGE

I.
Hör' ich rings die Lerchen singen,
Wenn so mild die Sonne scheint,
Ist es mir, als hätt' ich nimmer
Tränen auf der Welt geweint,

Und ich glaub' das alte Märchen,
Daß die Lerchen hoch im Blau'n
Unserm Herrgott in den Himmel
Und die schönen Engel schau'n!

II.
Schau, die Birken und die Buchen
Tragen schon ihr Sonntagskleid,
Denn der Sonntag für die Erde
Ist die liebe Frühlingszeit.

Hundertstimmig singt und klinget es
Durch die Felder, durch den Hag:
„Sei begrüßt nach kalten Tagen,
Sei begrüßt, du Sonnentag!“

Weißer Glöcklein auf der Wiese
Läuteten den Sonntag an;
Duft'ge Blumen haben ihre
Schönen Augen aufgetan.

In des Windes leisem Rauschen
Tönt's wie ferner Orgelschall,
Und die allerschönste Predigt
Hält im Wald die Nachtigall.

--
Freu' dich, Herz, im Sonnenglanz --
O, laß die volle Lenzespracht
Durch deiner Seele Tiefen schweben!

NOTE

Kilde: Emil Rittershaus: *Gedichte* (Neunte Auflage, Breslau, 1898, s. 237-238). De tre sidste verslinjer er en tilføjelse: Første linje er citeret fra Rittershaus' digt *Im Lenze* (*Gedichte*, s. 248-249), de to sidste linjer er fra digtet *Mai* (Emil Rittershaus: *Aus den Sommertagen*. Oldenburg [1886], s. 47).

Den danske oversættelse gengives efter koncertprogrammer 17. nov. 1914 og 26. juni 1920 (i disse kilder lyder strofe I, linje 3-4, dog: *er det mig som om jeg aldrig l havde Sorgens Taarer grædt*).

I.
Naar jeg hører Lærker synge,
mens de stiger højt og let,
er det mig som om jeg havde
Sorgens Taarer aldrig grædt;

og jeg tror det gamle Sagn, at
Lærken højt i Luftens blaa
kan til Himlen og vor Herre
og de skønne Engle naa!

II.
Se, hvor Birken nu og Bøgen
pynter sig i Søndagsdragt,
thi det er jo Jordens Søndag
nu i Vaarens unge Pragt.

Hundredstemmig Fuglesangen
klinger under Skovens Tag,
vær velsignet efter Mørket
nu du fagre Solskinsdag!

Klokkeblomster over Vangen
- hvide Klokke -
festligt ringer Søndag ind,
fine Blomsters glade Øjne
titter frem i Solens Skin,

og i Vindens Susen toner
som et Orgel Skovens Sal,
mens en dejlig Præken holdes
af den lille Nattergal.

--
Fryd dig, Sjæl, i Solens Glans --
o, lad den fulde Foraarspragt
igennem Sjælens Dybde svæve!

Dansk gendigtning ved Rolf Harboe (1860-1938).

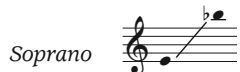
NOTE

Source: Emil Rittershaus: *Gedichte* (9th ed., Breslau, 1898, pp. 237-238). The last three lines are an addition: The first line is quoted from Rittershaus' poem *Im Lenze* (*Gedichte*, pp. 248-249), the last two lines are from the poem *Mai* (Emil Rittershaus: *Aus den Sommertagen*. Oldenburg [1886], p. 47).

The Danish translation is reproduced according to concert programmes of 17 Nov. 1914 and 26 June 1920 (in these sources stanza I, lines 3-4 have: *er det mig som om jeg aldrig l havde Sorgens Taarer grædt*).

SOLO E STRUMENTI DELL'ORCHESTRA

SOLO

STRUMENTI DELL'ORCHESTRA

2 Flauti

2 Oboi

2 Clarinetti in Si_b

2 Fagotti

4 Corni in Fa *

2 Trombe in Si_b (anche in Fa)

3 Tromboni

Timpani

Piatti

Triangolo

Archi

* Horn i basnøgle klinger en kvart over den noterede tonehøjde
Horn passages in the bass clef sound a fourth above the notated pitch

NOTE TIL DIRIGENTEN

I sats I, t. 39, forekommer i corno 4 en 'tenuto-tie'. Meningen med denne praksis, som bl.a. ses i forspillet til Wagners *Parsifal* (t. 84 og 89), er, at tonen udholdes i sin maksimale længde.

Udgavens tempo- og metronomangivelser stammer fra symfoniens hovedkilde (RLS 11,1). I forbindelse med opførelsen af værket i 1948 i Statsradiofonien noterede dirigenten Launy Grøndahl følgende i dette partitur: *Alle Tempobetegnelser etc. er Komponistens, som han ønskede Symfonien udført [...].* I et klaverpartitur til sats II, som Langgaard udarbejdede til brug for samme opførelse i 1948, findes dog tempovarianter, som kan have interesse i en opførelsesmæssig sammenhæng. Komponisten angiver her, at satsens begyndelsestempo ♩ = 66 (♩ = 132) skal fastholdes i t. 13 ff., hvorimod partituret på dette sted foreskriver en nedgang til tempo ♩ = 112. Tilsvarende gælder t. 117, hvor klaverpartituret gentager tempoet ♩ = 132, mens partituret skifter til ♩ = 112. Også i t. 36 og 39, hvor partituret ikke har nogen tempoangivelser, gentages ♩ = 132 i Langgaards klaverpartitur. En sidste variant angår t. 42, hvor klaverpartituret fastsætter tempoet i *Più animato* til ♩ = 96 i modsætning til det noget langsommere tempo ♩ = 84 i partituret. I symfoniens oprindelige version var satsens tempi generelt angivet hurtigere. Grundtempoet var således *Molto con moto* (♩ = 80), mens *Più animato* i t. 42 var sat til tempo ♩ = 100 (se nærmere i det publicerede partitur i Rued Langgaard Udgavens regi, Edition Wilhelm Hansen, 2020).

NOTE TO THE CONDUCTOR

In movement I, b. 39, there is a 'tenuto-tie' in corno 4. The idea of this practice, which can also be seen for example in the prelude to Wagner's *Parsifal* (bb. 84 and 89), is that the note should be sustained to its maximum length.

The tempo and metronome indications of the edition come from the symphony's main source (RLS 11,1). In connection with the performance of the work in 1948 in the State Radio, the conductor Launy Grøndahl noted the following in this score: *All tempo indications etc. are the composer's, in the way he wanted the symphony to be performed [...].* In a piano reduction of movement II, which Langgaard prepared for use in connection with the same performance in 1948, there are tempo variants that may be of interest in a performance context. The composer states here that the initial tempo of the movement ♩ = 66 (♩ = 132) must be maintained in bb. 13 ff., whereas the full score at this point prescribes a decrease to tempo ♩ = 112. The same applies to b. 117, where the piano reduction repeats the tempo ♩ = 132, while the score changes to ♩ = 112. Also in bb. 36 and 39, where the score has no tempo indications, ♩ = 132 is repeated in Langgaard's piano reduction. A final variant concerns b. 42, where the piano reduction sets the tempo in *Più animato* to ♩ = 96 as opposed to the somewhat slower tempo ♩ = 84 in the score. In the original version of the symphony, the tempi of the movement were generally faster. The basic tempo was thus *Molto con moto* (♩ = 80), while *Più animato* in b. 42 was set to tempo ♩ = 100 (see more in the score published by The Rued Langgaard Edition, Edition Wilhelm Hansen, 2020).

Symfoni nr. 2

„Vaarbrud“ („Vaarsange“) / „Frühlingserwachen“ („Lenzklänge“)

I

Rued Langgaard
(BVN 53)

Allegro: Allegro con fuoco (♩ = 116)

Flauti
1
2

Oboi
1
2

Clarinetti in Si^b
1
2

Fagotti
1
2

Corni in Fa
1/2
3/4

Trombe in La
1
2

Tromboni
1/2
3

Timpani

Piatti/Triangolo

Allegro: Allegro con fuoco (♩ = 116)

Violini
1
2

Viole
[div.]

Violoncelli

Contrabbassi

KILDER OG KRITISK BERETNING

KILDER

- A. Partitur (afskrift med RLs korrektioner)
- B. Partitur (autograf)
- C. Klaverpartitur til sats II
- D. Partitur 1914
- E. Partiturfragmenter sats I
- F. Påbegyndte partiturrenskrifter
- G. Partiturskitse (1929)
- H. Skitse til begyndelsen af Adagio (1933)
- J. Orkesterstemmer (1948)

A. Partitur (afskrift med RLs korrektioner)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 11,1. Proveniens: Danmarks Radio, Nodebiblioteket 1948 (DR 4623). Det Kongelige Bibliotek 1979 (mu 7902.1769). Afskrift (Constance Langgaard). Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk, blyant og farvestift i autograf, dirigentpåtegninger med farvestift (Launy Grøndahls hånd).

Titel (autograf): [...] / *Vaarsange* [opr.: *Vaarbruds-Klange*] / (*Frühlingserwachen*) [opr.: *Lenzklänge*] / *Symfoni No 2 i Adur* / for / Orkester / og Sopran-Solo / af / Rued Langgaard / (*Text af Harbo – Rittershaus.*) / Partitur . (Afskrift) [udraderet: ved Constance Langgaard] / komp. og instr 1912-13 (*Kyrkhult, Tulseboda*) / Omarbejdet 1926.

Omslagstitel (autograf): *Rued Langgaard / Symfoni no 2.* – foroven i Launy Grøndahls håndskrift (med blyant): “*Vaarbrud*” Overskrift (s. 1): “*Vaarsange.*” [opr.: “*Vaarbrud*”] (*Frühlingserwachen*) / *Symfoni No 2.* – overskrift over sats II (s. 42, overstreget): *Foraarssklange.*

Dateringer (autograf): efter sats I: *Komp. Juli 1912 og September / 1913. / Udarbejdet og instr. i Efteraaret 1913.* – efter sats II: *Komp. Januar / 1912. / Udarb. og instr. / Juni 1913. / Tulseboda – udraderet: Modificeret Juli 1926 / (Farum)*

48 blade, 34,5 × 26,5 cm; 83 beskrevne sider, pagineret: (omslagstitel), (1 blank side), (titel), (1 side med oversigt over *Opførelser af “Vaarsange”* 1914-1925), 1-80, (12 blanke sider). Papirtype: blad 1 + 48 (omslag): 10 systemer uden angivelse af fabrikat, – blad 2 + 47: *B. & H. Nr. 20 (28 z.)* (28 systemer), – blad 3-6, 43-46: *K.U.V. Beethoven Papier Nr. 36. (22 Linien)*, – blad 7-18, 31-42: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [bomærke] *Nr. 8. Folio 22* (22 systemer), – blad 19-30: 20 systemer uden angivelse af fabrikat.

På titelsiden har Launy Grøndahl med blyant tilføjet: *Det rigtige Navn paa / Symfonien bør være / Komponistens oprindelige / “Vaarbrud” / L. Gr.*

På titelbladets bagside (blad 2v) har Grøndahl tilføjet (med blyant): *Alle Tempobetegnelser etc. er Komponistens, som / han*

SOURCES AND CRITICAL COMMENTARY

SOURCES

- A. Score (transcript with RL's corrections)
- B. Score (autograph)
- C. Piano score of movement II
- D. Score 1914
- E. Score fragments movement I
- F. Incomplete fair copies of the score
- G. Sketch of score (1929)
- H. Sketch of the beginning of the Adagio (1933)
- J. Orchestral parts (1948)

A. Score (transcript with RL's corrections)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 11,1. Provenance: Danish Broadcasting Corporation Music Library 1948 (DR 4623). The Royal Danish Library 1979 (mu 7902.1769). Transcript (Constance Langgaard). Fair copy in ink; autograph corrections and additions in ink, pencil and crayon, conductor's designations in crayon (Launy Grøndahl's hand).

Title (autograph): [...] / *Spring Songs* [originally: *Awakening of Spring*] / (*Frühlingserwachen*) [originally: *Lenzklänge*] / *Symphony No 2 in A major* / for / orchestra / and soprano solo / by / Rued Langgaard / (*Text by Harbo – Rittershaus.*) / Score. (*Transcript*) [erased: by Constance Langgaard] / comp. and orch. 1912-13 (*Kyrkhult, Tulseboda*) / Reworked 1926.

Title on the cover (autograph): *Rued Langgaard / Symphony No 2.* – at the top in Launy Grøndahl's handwriting (in pencil): “*Awakening of Spring*”

Heading (p. 1): “*Spring Songs.*” [originally: “*Awakening of Spring*”] (*Frühlingserwachen*) / *Symphony No 2.* – heading above movement II (p. 42, deleted): *Sounds of Spring.*

Datings (autograph): after movement I: *Comp. July 1912 and September / 1913. / Composed and orch. In the autumn of 1913.* – after movement II: *Comp. January / 1912. / Comp. and orch. / June 1913. / Tulseboda – erased: Modified July 1926 / (Farum)*

48 leaves, 34.5 × 26.5 cm; 83 pages of writing, paginated: (cover title), (1 blank page), (title), (1 page with an overview of *Performances of “Spring Songs”* 1914-1925), 1-80, (12 blank pages). Paper type: leaf 1 + 48 (cover): 10 staves without manufacturer's name,

– fols. 2 + 47: *B. & H. No. 20 (28 z.)* (28 staves), – fols. 3-6, 43-46: *K.U.V. Beethoven Papier Nr. 36. (22 Linien)*, – fols. 7-18, 31-42: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [logo] *Nr. 8. Folio 22* (22 staves), – fols. 19-30: 20 staves without manufacturer's name.

On the title page, Launy Grøndahl added in pencil: *The correct title of / the symphony should be / the composer's original title / “Awakening of Spring” / L. Gr.*

On the reverse of the title page (fol. 2v), Grøndahl has added (in pencil): *All tempo indications etc. are by the composer, showing*

ønskede Symfonien udført og som jeg derfor benyttede / ved Opførelser i Statsradiofonien / Launy Grøndahl

På s. 32 (t. 215) er temaet forsynet med underlagt tekst: *Julen har bragt velsignet Bud!*

Partituret har dansk og tysk sangtekst.

Kommentar.

Manuskriptet er udarbejdet af CL med kilde B som forlæg. Adskillige detaljer, som findes i B, er imidlertid ikke kommet med i afskriften, ligesom der kan konstateres manglende præcision i afskriftens gengivelser af forlæggets dynamiske angivelser. Efterfølgende har RL gennemgået partituret i flere omgange, uden dog øjensynlig at have haft forlægget, kilde B, foran sig. Han har dels kompletteret afskriften, hvor han har fundet den mangelfuld, dels foretaget en række mindre, kompositoriske ændringer. Disse bidrag i autograf er hovedsagelig udført med blyant, men også med tre typer af blæk, s. 62-66 ses violet farvestift, ligesom nogle detaljer tilføjet med rød farvestift på s. 1-2 må tillægges RL. Metronomangivelser synes tilføjet af RL (med blyant), i sats II t. 13 og t. 108, hvor der skiftes til ottendedelstaktering, er ♩ = 112 dog anført med LGs håndskrift. I en fodnote til metronomtallet i t. 13 bemærker LG: *Andet Steds opgiver Komponisten ♩ = 132!* [i.e. i kilde C]. Desuden ses Launy Grøndahls kapelmesternotater, som kom til i forbindelse med opførelsen af værket i Statsradiofonien i maj 1948. LG benytter blå og rød farvestift, et sted også sort blæk (s. 28). En del manglende opløsningstegn ser ud til at være tilføjet af LG.

Partituret har kun været anvendt ved opførelsen 1948; herefter indgik det i Danmarks Radios nodebibliotek, og i 1979 blev det overført til Det Kongelige Bibliotek. Efter opførelsen 1948 har RL således ikke haft lejlighed til at foretage korrektioner i denne kilde.

Afskriften er udateret, men forelå i hvert fald i oktober 1937, hvor RL indsendte værket til Statsradiofonien som programforslag. At dømme efter skrift og skriveredskaber er RLs rettelser og tilføjelser kommet til i flere omgange, en del af dem sandsynligvis i 1940'erne, måske så sent som umiddelbart før opførelsen i 1948. De kompositoriske ændringer, RL har foretaget i A, findes primært på s. 15 (sats I, t. 92-94), s. 21-22 (t. 141-142, 147-152), s. 44 (sats II t. 5-7), s. 48 (t. 19), s. 56 (t. 49-51) og s. 69 (t. 112-114).

B. Partitur (autograf)

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 11,3. Autograf (enkelte sider i Constance Langgaards hånd). Renskrift med blæk; rettelser og tilføjelser med blæk, kuglepen, blyant og farveblyant (autograf).

Titel (påskriften med mange tilføjelser og rettelser): *Vaarbrud / eller / "Vaarsange."* ("Lenzklänge") / *Symfoni No 2. / for (für) / Orkester / (og Sopran-Solo [udraderet: ad libitum]) / af (von) / Rued Langgaard. / Op. 5. / (Tekst af Rittershaus.) / Komp. 1912-1913. (Tulseboda) / Omarbejdet nyt Partitur 1926(-33.) / Orkesterstemmer og Renskrift af dette Partitur tilhører Statsradiofonien.* Dateret med kuglepen s. 22 ved begyndelsen af afsnittet *Scherzoso: Komp Juli 1913 "Rosengaarden", Tulseboda* – dateret og signeret efter sats I (s. 41): *Komp. September / København. 1913.* [overstregt: *Ny Revideret [!] / Farum Juni / 1926.*] [overstregt: *Revideret Jan 1933.*] / *Rud Langgaard / 1926 / Farum.* – efter sats II (s. 75): *"Rosengaarden" / Juni 1913. Modificeret [opr.: Revideret]. Juni 1926. / (Farum) / Rud Langgaard*

the way / he wanted the symphony to be performed, and I therefore used them / when performing the symphony on the Danish State Radio / Launy Grøndahl

On p. 32 (b. 215), the theme is accompanied by an underlaid text: *Julen har bragt velsignet Bud!* [Christmas has brought blessed tidings!]

The score includes the lyrics in Danish and German.

Commentary.

The manuscript was prepared by CL based on source B. However, numerous details which are in B, were not included in the transcript, and a lack of precision can be observed in the way the transcript reproduces the dynamic markings of the original. Subsequently, RL reviewed the score on several occasions, albeit apparently without having had the original, source B, in front of him. He partly supplemented the transcript, where he found it deficient, and partly made a number of minor compositional changes. These contributions in autograph were mainly done in pencil, but also in three types of ink; on pp. 62-66, violet ink is seen, and some details added in red crayon on pp. 1-2 can be attributed to RL. Metronome markings appear to be added by RL (in pencil), although in movement II b. 13 and b. 108, where there is a shift to semiquaver beats, ♩ = 112 is in LG's handwriting. In a footnote to the metronome marking in b. 13, LG remarks: *Elsewhere the composer indicates ♩ = 132!* [i.e. in source C]. In addition, there are conductor's notes by Launy Grøndahl, which were added in connection with the performance of the work on the State Radio in May 1948. LG uses blue and red crayon, in one place also black ink (p. 28). A number of missing naturals appear to be added by LG.

The score was used only in connection with the 1948 performance; subsequently it became part of the Danish Broadcasting Corporation's music library, and in 1979 it was transferred to The Royal Danish Library. Therefore, RL did not have the opportunity to make corrections in this source after the 1948 performance.

The transcript is undated, but it existed at least as early as in October 1937, when RL submitted the work to the Danish State Radio as a programme suggestion. Judging from handwriting and writing utensils, RL made the corrections and additions at various times, some of them probably in the 1940s, perhaps as late as immediately before the performance in 1948. The compositional changes RL made in A, are primarily on p. 15 (movement I, bb. 92-94), pp. 21-22 (bb. 141-142, 147-152), p. 44 (movement II bb. 5-7), p. 48 (b. 19), p. 56 (bb. 49-51) and p. 69 (bb. 112-114).

B. Score (autograph)

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 11,3. Autograph (a few pages are in Constance Langgaard's hand). Fair copy in ink; corrections and additions in ink, ball-point pen, pencil and crayon (autograph).

Title (inscription with many corrections and additions): *Awakening of Spring / or / "Spring Songs."* ("Lenzklänge") / *Symphony No 2. / for (für) / orchestra / (and soprano solo [erased: ad libitum]) / by (von) / Rued Langgaard. / Op. 5. / (Text by Rittershaus.) / Comp. 1912-1913. (Tulseboda) / Reworked new score 1926(-33.) / Orchestral parts and fair copy of this score belongs to the State Radio.*

Dated in ball-point pen p. 22 at the beginning of the *Scherzoso* section: *Comp July 1913 "Rosengaarden", Tulseboda* – dated and signed after movement I (p. 41): *Comp. September / Copenhagen. 1913.* [deleted: *New revised [!] / Farum June / 1926.*] [deleted: *Revised Jan 1933.*] / *Rud Langgaard / 1926 / Farum.* – after movement II (p. 75): *"Rosengaarden" / June 1913. Modified [originally: Revised]. June 1926. / (Farum) / Rud Langgaard*

45 blade, 34,5 × 26,5 cm; 83 beskrevne sider. Indhold og paginering: (omslag med påskrift i CLs håndskrift: *Vaarbrud. / Symfoni No 2. / 2den Bearbejdelse*), (1 blank side), (titel), (1 side med oversigt over opførelser af *1ste Bearbejdelse (1912-14.)* samt *2den Bearbejdelse. (1926(-33))*), (titelside: [...] I / *Allegro*), (1 side med satsoversigt mv.), 1-30, (2 blanke sider), (titelside: II [overstreget] / *Adagio. / (in memoriam Siegfried Langgaard, Sommer 1913.)*), 31-41, (titelside: III. / *Finale (med Sopransolo.)*), (1 blank side), 42-75, (1 side med notat vedr. andet værk), (1 blank side), (2 blanke sider = omslagets bageste blad); flere tidligere pagineringer udraderet og overstreget; 2 takter s. 65 er rettet ved overklæbning. En del af bladene er beskåret og bærer mærker efter hæftning (indbinding).

Papirtype: Omslag (blad 1 + 45): *WH Nr. 9 F. 24* (24 systemer), – blad 2 + 44: *B. & H. No. 11 a E.* (18 systemer med fortrykte instrumentangivelser), – blad 3: 28 systemer uden angivelse af fabrikat, – blad 4-17, 20-43: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [bomærke] *No 7. F. 20* (20 systemer), – blad 18-19: *B. & H. Nr. 20. (28z.)* (28 systemer).

På titelsiden til sats I (blad 3) indklæbet ukomplet anmeldelse fra *Algemeine Musik-Zeitung, Berlin 19 Mai 1922*.

Som overskrift, dog nu overstreget, over sats II (s. 42) ses: (*Efterklang fra "Rosengaarden"*).

Partituret har tysk sangtekst; dansk oversættelse er skitse-mæssigt, sporadisk tilføjet (delvis af CL) med blyant.

Kommentar.

Partituret har dannet forlæg for CLs afskrift (renskrift), kilde A. Manuskriptet blev oprindeligt udarbejdet af RL i Farum i sommeren 1926 som en forkortet og revideret version af symfonien. I denne version var instrumentariet udvidet med piccolofløjte og tuba i sats I (begge disse stemmer blev senere udstreget). De blade, som stammer fra denne renskrift er beskåret og bærer mærker efter hæftning (indbinding). I de følgende år frem til 1933 foretog RL væsentlige ændringer i manuskriptet, navnlig i den del, der svarer til den oprindelige versions første sats. Veksellende pagineringer, papirtyper og bevarede fragmenter (kilde E) vidner om dette. Revisionsprocessen medførte, at partituret efterhånden fik en kladderagtig karakter.

CLs bidrag omfatter afsnittet *Scherzoso* (s. 22-28), som hun har udført med kilde D som forlæg. Efter sats II, t. 128 findes et spring på 6 takter [= oprindelig version, kilde D, t. 158-162 + delvis 163]. Denne forkortelse har betydning for tekstlægningsen (tysk og dansk), som kun skitse-mæssigt er blevet tilrettet den forkortede version. Opmusnumret på titelbladet er fra primo 1930'erne, hvor RL tildelte opusnumre til sine vigtigste værker – en praksis, han dog straks igen forlod.

Mens afskriftpartituret A indgik i DRs nodebibliotek efter opførelse af værket i 1948, forelå B hos RL, som med kuglepen, så sent som omkring 1950, har korrigeret værkets titel fra *Vaarsange* til "*Vaarbrud eller Vaarsange*". Der kan ikke konstateres nogen sene, musikalske ændringer i kilden, men metronomtallet ♩ = 132 i t. 1 og t. 13 (kildens eneste) blev tilføjet, da RL i 1948 benyttede B som basis for udarbejdelsen af C.

C. Klaverpartitur til sats II

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling, RLS 11,2. Proveniens: Danmarks Radio, Nodebiblioteket 1948 (DR 4623). Det Kongelige Bibliotek 1979 (mu 7902.1775). Autograf. Renskrift med blæk; tilføjelser og rettelser med blyant og farvestift (autograf).

45 leaves, 34.5 × 26.5 cm; 83 pages of writing. Content and pagination: (cover with inscription in CLs handwriting: *Awakening of Spring. / Symphony No 2. / 2nd version*), (1 blank page), (title), (1 page with an overview of performances of the *1st version (1912-14.)* as well as the *2nd version. (1926(-33))*), (title page: [...] I / *Allegro*), (1 page with an overview of movements etc.), 1-30, (2 blank pages), (title page: II [crossed over] / *Adagio. / (in memoriam Siegfried Langgaard, Summer 1913.)*), 31-41, (title page: III. / *Finale (with soprano solo.)*), (1 blank page), 42-75, (1 page with a note relating to another work), (1 blank side), (2 blank pages = the back of the cover); several earlier paginations erased and deleted; 2 bars on p. 65 were corrected by pasting a scrap of paper on top of the previous version. Some of the leaves are trimmed and show traces of stitching (binding). Paper type: Cover (fols. 1 + 45): *WH Nr. 9 F. 24* (24 staves), – fols. 2 + 44: *B. & H. No. 11 a E.* (18 staves with pre-printed instrument names), – fol. 3: 28 staves without manufacturer's name, – fols. 4-17, 20-43: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [logo] *No 7. F. 20* (20 staves), – fols. 18-19: *B. & H. No. 20. (28z.)* (28 staves).

On the title page of movement I (fol. 3), there is an insert of an incomplete review from *Algemeine Musik-Zeitung, Berlin 19 Mai 1922*.

Above movement II (p. 42), there is a heading, now crossed over: (*Echo of "Rosengaarden"*).

The score has German lyrics; a Danish translation is added sketchily and sporadically in pencil (partly by CL).

Commentary.

The score formed the basis of CLs transcript (fair copy), source A. The manuscript was originally prepared by RL in Farum in the summer of 1926 as a shortened and revised version of the symphony. In this version, the instrumentation was expanded with piccolo and tuba in movement I (both these parts were later deleted). The leaves stemming from this fair copy are trimmed and bear traces of stitching (binding). In the following years up to 1933, RL made substantial changes to the manuscript, especially the part that corresponds to the first movement of the original version. Alternating paginations, paper types and preserved fragments (source E) testify to this. The process of revision gradually gave the score a sketchy appearance.

CLs contribution includes the section *Scherzoso* (pp. 22-28), which she prepared based on source D. After movement II, b. 128, there is a leap of 6 bars [= original version, source D, bb. 158-162 + part of b. 163]. This shortening has implications for the layout of the text (German and Danish), which was only sketchily adapted to fit the shortened passage. The opus number on the title page is from the early 1930s, when RL assigned opus numbers to his most important works – although he soon abandoned this practice again.

While the transcript score A was included in the Danish State Radio music library after the work was performed in 1948, B was in RL's possession, and as late as c. 1950, he corrected the title of the work from *Spring Songs* to "*Awakening of Spring or Spring Songs*". No musical changes from this late period can be observed in the source, but the metronome markings ♩ = 132 in bb. 1 and 13 (the only ones in the source) were added, when RL in 1948 used B as the basis for his preparation of C.

C. Piano score of movement II

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection, RLS 11,2. Provenance: Danish Broadcasting Corporation, Music Library 1948 (DR 4623). The Royal Danish Library 1979 (mu 7902.1775). Autograph. Fair copy in ink; additions and corrections in pencil and crayon (autograph).

Titel: Rued Langgaard / "Vaarsange" / Symfoni nr. 2. / Komp. 1912. / Sidste Del med Sopransolo. / Klaverudtog. / Opført i København, Berlin, Wien, Stuttgart! / Essen am Ruhr (Sidst i Stuttgart 1925)

Overskrift (s. 1): Rued Langgaard Sidste Del af Symfoni Nr 2. / "Vaarsange" komp 1912 Januar.

Dateret s. 1 forneden: Klaverudtoget Paabegyndt Kl. 4½ Morgen efter Morgenturen – signeret og dateret til slut: Rued Langgaard / Ribe 15 Maj 48. / (Kl. 6 ¾ Morgen) – samt: Komponeret Januar 1912, / Niels Juelsgade 7

14 blade, 34,5 × 26 cm; 20 beskrevne sider, pagineret: (titel-side) (1 blank side), 1-18, (1 side med bemærkning vedr. et andet værk), (7 blanke sider).

Papirtype: 10 systemer uden angivelse af fabrikat.

Kommentar.

Rummer kun den danske tekst. Klaverpartituret begynder med t. 13, hvor sopranstemmen sætter ind, og slutter t. 135. Reduktionen er udarbejdet med kilde B som grundlag, idet partituret A ikke var til rådighed for RL i Ribe. Sangstemmen rummer varianter i forhold til både A og B. Tempoangivelserne er sparsomme og afspejler de få angivelser, der findes i B. A var forsynet med flere tempoangivelser samt metronomtallet, men RL havde ikke disse oplysninger ved hånden. I C tilføjede han visse metronomtallet, hvoraf nogle afviger fra de tal, som findes i A. Tempoangivelserne i C omfatter: t. 13, 36, 39, 115 og 117: ♩ = 132, t. 41: *stringendo*, t. 42: *Più animato* (♩ = 96), t. 85: *Mere roligt*, t. 132: *stringendo*, t. 133: *Hurtigere*. RL har øjensynligt oversat *Tranquillo* i t. 22 og *Moderato* i t. 108, som begge findes i B.

D. Partitur 1914. Autograf.

Det Kongelige Bibliotek, Rued Langgaards Samling, RLS 11,4. Autograf (enkelte sider i hel eller delvis afskrift). Renskrift med blæk; tilføjelser og rettelser med sort og rødt blæk, blyant og farvestift samt kapelmesternotater med blyant og farvestift.

Bindtitel (gulddtryk): Rud Langgaard / VAARBRUD / Symfoni; på forpermens inderside: Symfoni No 2 (Vaarbrud) komponeret 1912-13, delvis paa Rosengaarden i Tulseboda R.L. (titelblad mangler)

Dateret og signeret efter sats I: 17 Januar 1914 / Rud Langgaard – og til slut: Rud Langgaard / V Marts 1914.

På et indlagt blad er anført: Denne Slutning er den oprindelige (komp 1913) men først tilføjet i Partitur 1925 (s. 40) – og: Komponeret omkring 6 September 1913. København. (s. 41).

64 blade, 25,6 × 34,5 cm; 127 beskrevne sider; paginering: 1-32, 34-87, (1 blad med s. 88-89 er forsvundet), 90, 74 (uden noder), 95-134. Sidetallene 33 og 91-94 er sprunget over. Indbundet i rødt helshirtingsbind (en del blade er løse; bagsats og friblad er bevaret bagest).

Papirtype: 18 systemer uden fabrikatangivelse.

På forpermens inderside oversigt over opførelser mv.

To passager i kilden er i afskrift; det drejer sig om siderne 57-60 og 123-125, som rummer gentagelser og er udfyldt af en ukendt kopist.

Kommentar.

Dette er RLs originale partiturrenskrift fra 1914, hvori der 1914-20 er foretaget forskellige korrektioner, og som i 1925 blev genstand for en omredigering. Fra 1926 anvendt som en slags kladder ved udarbejdelsen af et nyt partitur, kilde B. Beskrivelsen ovenfor angår manuskriptet i den omredigerede form (1925), hvori det i dag fremtræder. Den oprindelige sats

Title: Rued Langgaard / "Spring Songs" / Symphony No. 2. / Comp. 1912. / Last part including soprano solo. / Piano score. / Performed in Copenhagen, Berlin, Wien, Stuttgart! / Essen am Ruhr (Last time in Stuttgart 1925)

Heading (p. 1): Rued Langgaard Last part of Symphony No. 2. / "Spring Songs" comp 1912, January.

Dated p. 1 at the bottom: The piano score commenced at 4½ o'clock in the morning after the morning walk – signed and dated at the end: Rued Langgaard / Ribe 15 May 48. / (6 ¾ o'clock in the morning) – and: Composed January 1912, / Niels Juelsgade 7

14 leaves, 34.5 × 26 cm; 20 pages of writing, paginated: (title page) (1 blank page), 1-18, (1 page with a remark regarding a different work), (7 blank pages).

Paper type: 10 staves without manufacturer's name.

Commentary.

Includes only the Danish text. The piano score begins at b. 13, where the soprano part sets in, and ends at b. 135. The piano reduction was prepared on the basis of source B, as the score A was not available to RL in Ribe. The vocal part contains variants in comparison with both A and B. Tempo markings are sparse and reflect that there are only few markings in B. There were more tempo markings and metronome numbers in A, but RL did not have this information at hand. In C, he added certain metronome markings, some of which deviate from the numbers in A. The tempo markings in C include: bb. 13, 36, 39, 115 and 117: ♩ = 132, b. 41: *stringendo*, b. 42: *Più animato* (♩ = 96), b. 85: *More calm*, b. 132: *stringendo*, b. 133: *Faster*. RL apparently overlooked *Tranquillo* in b. 22 and *Moderato* in b. 108, which are both in B.

D. Score 1914. Autograf.

The Royal Danish Library, Rued Langgaard's Collection, RLS 11,4. Autograph (a few pages are transcripts in part or in whole). Fair copy in ink; additions and corrections in black and red ink, pencil and crayon, and in addition conductor's annotations in pencil and crayon.

Title on the binding (gold printing): Rud Langgaard / AWAKENING OF SPRING / Symphony; on the inside of the front cover: Symphony No 2 (Awakening of Spring) composed 1912-13, in part at Rosengaarden in Tulseboda R.L. (title page missing)

Dated and signed after movement I: 17 January 1914 / Rud Langgaard – and at the end: Rud Langgaard / V March 1914. On an inserted leaf, there is the following information: This is the original ending (comp 1913) but it was only added to the score in 1925 (p. 40) – and: Composed around 6 September 1913. Copenhagen. (p. 41).

64 leaves, 25.6 × 34.5 cm; 127 pages of writing; pagination: 1-32, 34-87, (1 leaf containing pp. 88-89 has disappeared), 90, 74 (without music), 95-134. The page numbers 33 and 91-94 were skipped. Bound in red cloth binding (some leaves are loose; end paper and fly leaf are preserved at the back).

Paper type: 18 staves without manufacturer's name.

On the inside of the front cover there is an overview of performances etc.

Two passages in the source are in transcript; these are the pages 57-60 and 123-125, which contain repetitions and were copied by an unknown copyist.

Commentary.

RL's original fair copy of the score from 1914, in which various corrections were made in 1914-20, and which was the subject of a re-editing in 1925. From 1926, it was used as a kind of draft in the preparation of a new score, source B. The description above relates to the manuscript in the revised form (1925) it has today. The original movement II was moved to form a

II er flyttet frem som et afsnit i sats I. Den oprindelige sats I findes således på de nugældende sider 1-22 + 42-90, sats II findes s. 23-41 og sats III s. 95-134. Der er samtidig sket ændringer, således det 134 sider lange partitur, der blev udarbejdet i 1914, er ukomplet, idet følgende sider mangler: 35-36, 71-72, 91-94. Inden revisionsprocessen gik i gang har partituret været benyttet til samtlige opførelser 1914-25 og rummer kapelmesternotater af Louis Glass (1914), Frederik Schnedler-Petersen (1920) og Hans Seeber-van der Floe (1921-25).

Rued Langgaard Udgaven udarbejdede i 2002 en udgave af symfonien i dens oprindelige form med dette partitur som hovedkilde (og med elimineret af alle ændringer foretaget efter 1920 (Edition Samfundet). Denne udgave er i 2020 genudgivet på Edition Wilhelm Hansen (ISBN 978-87-598-3267-7 / WH32244). De takttal, der nedenfor benyttes med reference til kilde D, henviser til værkets retablerede, oprindelige version, dvs. Rued Langgaard Udgavens takttal.

E. Partiturfragmenter sats I

Det Kongelige Bibliotek. Rued Langgaards Samling.

E1. RLS 11,12 (blad 1-2). Autograf. Renskrift med blæk.

Titel: [...] "*Vaarbrud*". / *Symfoni No 2* [delvis bortskåret] / for / Orkester / (med Sopranstemme) / af / Rud Imm. Langgaard / Komp 1912- / Sommeren 1913 i Tulseboda. / Modificeret [opr.: Revideret] 1926 i Farum / Partitur

2 blade, 33,5 × 26 cm; 4 beskrevne sider, pagineret: (titel), (oversigt over opførelser 1914-1925), 2 upaginerede partitursider. Bladene er beskåret og bærer mærker efter hæftning (indbinding).

Papirtype: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [bomærke] No. 7. F. 20 (20 systemer).

Foroven på titelsiden med blyant anført: *Skal indsættes i Partitur / Orkesterstemmer udskrives [...]*.

Indeholder 10 takter betegnet (*Introduzione*) / *Moderato poco maestoso*

Bilag til B.

E2. RLS 11,12 (blad 3-6). Autograf. Renskrift med blæk.

Ubetegnet og udateret.

4 blade, 33,5 × 26 cm; 8 beskrevne sider, pagineret: 17-20, 25-28. Bladene er beskåret og bærer mærker efter hæftning (indbinding).

Papirtype: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [bomærke] No. 7. F. 20 (20 systemer).

Fragment af kilde B [1926] indeholdende dette partiturs oprindelige s. 17-31 (4 blade med s. 21-24 og 29-31 mangler).

Omfatter en tidlig version af passagen i B t. 110-130, hvorefter følger en slutning betegnet *Tempo primo* svarende til symfoniens opr. version (D) t. 275 + 277-312 + 8 nye takter + en slutning baseret på den opr. version t. 423 ff. (t. 434 er sidste takt i E2, slutningen mangler).

På s. 20 før *Tempo primo* findes anmærkningen: *Amoroso Scherzo mangler! skal indføres*; s. 26 står: *Se Bilag* [kendes ikke] og på s. 27: *Ny Coda herfra tilføjes*.

E3. RLS 11,12 (blad 7-17). Afskrift [Constance Langgaard] og autograf. Renskrift med blæk; tilføjelser i autograf med blyant og farvestift.

Ubetegnet.

Dateret til slut: *Komp. 1912-13 (Tulseboda.) / modificeret 1928*. 11 blade, 34,5 × 27 cm; 21 beskrevne sider, pagineret: 29-34, [35], 36-46, 49-51, (1 side med påskrift: *Nogle Blade til Vaarbrud*). – på s. 49 påskrift: *NB. Side 47 og 48 udgaaet*.

Papirtype: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [bomærke] No. 7. F. 20 (20 systemer).

section in movement I. Thus, the original movement I is on the pages currently numbered 1-22 + 42-90, movement II is on pp. 23-41 and movement III on pp. 95-134. In addition, further changes were made so that the 134-page score prepared in 1914 is incomplete, with the following pages missing: 35-36, 71-72, 91-94. Before the process of revision began, the score was used for all performances from 1914 to 1925 and contains conductor notes by Louis Glass (1914), Frederik Schnedler-Petersen (1920) and Hans Seeber-van der Floe (1921-25).

In 2002, The Rued Langgaard Edition prepared an edition of the symphony in its original form, using this score as the main source and eliminating all changes made after 1920 (Edition Samfundet). This edition has been republished in 2020 by Edition Wilhelm Hansen (ISBN 978-87-598-3267-7 / WH32244). The bar numbers used below with reference to source D, refer to the restored, original version of the work, i.e. the bar numbers of the Rued Langgaard Edition.

E. Score fragments movement I

The Royal Danish Library. Rued Langgaard's Collection.

E1. RLS 11,12 (fols. 1-2). Autograph. Fair copy in ink.

Title: [...] "*Awakening of Spring*". / *Symphony No 2* [partly cut off] / for / orchestra / (with soprano voice) / by / Rud Imm. Langgaard / Comp 1912- / the summer of 1913 in Tulseboda. / Modified [originally: Revised] 1926 in Farum / Score

2 leaves, 33.5 × 26 cm; 4 pages of writing, paginated: (title), (overview of performances 1914-1925), 2 unnumbered score pages. The leaves are trimmed and bear traces of stitching (binding).

Paper type: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [logo] No. 7. F. 20 (20 staves).

At the top of the title page, there is the following annotation in pencil: *Must be inserted in the score / Orchestral parts must be copied out [...]*.

Contains 10 bars designated (*Introduzione*) / *Moderato poco maestoso*

Appendix for B.

E2. RLS 11,12 (fols. 3-6). Autograph. Fair copy in ink.

Undesignated and undated.

4 leaves, 33,5 × 26 cm; 8 pages of writing, paginated: 17-20, 25-28. The leaves are trimmed and bear traces of stitching (binding).

Paper type: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [logo] No. 7. F. 20 (20 staves).

Fragment of source B [1926], containing the original pp. 17-31 of that score (4 leaves containing pp. 21-24 and 29-31 are missing).

Comprises an early version of the passage in B bb. 110-130, followed by an ending designated *Tempo primo* and corresponding to the original version of the symphony (D) bb. 275 + 277-312 + 8 new bars + an ending based on the original version bb. 423 ff. (b. 434 is the last bar in E2, the ending is missing).

On p. 20 before *Tempo primo*, there is the remark: *Amoroso Scherzo is missing! must be inserted*; on p. 26 it says: *See appendix* [an appendix is not known] and on p. 27: *New Coda starting here, must be added*.

E3. RLS 11,12 (fols. 7-17). Transcript [Constance Langgaard] and autograph. Fair copy in ink; additions in autograph in pencil and crayon.

Undesignated.

Dated at the end: *Komp. 1912-13 (Tulseboda.) / modified 1928*.

11 leaves, 34.5 × 27 cm; 21 pages of writing, paginated: 29-34, [35], 36-46, 49-51, (1 page with the inscription: *Some leaves for Awakening of Spring*). – on p. 49, there is the designation: *NB. Page 47 and 48 removed*.

Paper type: Wilhelm Hansens Musik-Forlag [logo] No. 7. F. 20 (20 staves).

Fragmentet har udgjort s. 29-51 i **B** indeholdende slutningen af sats I i en version fra 1928. En passage blev imidlertid omarbejdet og indskudt året efter som s. 45-48 (autograf; skitsen, kilde **G**, er dateret 11.5.1929). Senere har RL forkortet denne ændring, hvorved s. 47-48 (1 blad) udgik, som det fremgår af påskriften s. 49.

Indholdet er identisk med **B** t. 194-203, hvorefter følger en forkortet version af symfoniens oprindelige slutning svarende til **D** t. 219-222 + t. 243-260 + t. 275 + t. 276-312 + 15 nye takter (1929) på s. 45-46 + **D** t. 456-463 + t. 468-474 (**D** er ukomplet og t. 456-463 + 468-469 findes reelt ikke i denne kilde).

F. Påbegyndte partiturrenskrifter

Det Kongelige Bibliotek, Rued Langgaards Samling.

F1. RLS 52,2 [s. 56]. Autograf. Renskrift med blæk.

Overskrift: "*Vaarbrud*" / *Symfoni No 2*.

1 blad, 33,5 × 26,5 cm; 2 beskrevne sider, pagineret: 55 og 1 [56]. Renskriften findes verso (pag. 1) og omfatter t. 1-3 + 2 tomme takter; recto rummer s. 55 af partituret til *Saga blot* (BVN 140).

Papirtype: *K.U.V. Beethoven papier Nr. 38 (26 Linien)*.

F2. RLS 11,13. Autograf. Renskrift med blæk.

Overskrift: "*Vaarbrud*" / *Symfoni No 2*. / *Komponeret 1913, delvis modificeret 1926-29*.

2 blade, 34,5 × 26 cm; 4 beskrevne sider, pagineret: 1-2, (2 upag. sider). Renskriften omfatter t. 1-5 (s. 1) og t. 6 og delvis t. 7 + 2 tomme takter (s. 2); kilden rummer desuden skitser til tre andre værker.

Papirtype: 20 systemer uden angivelse af fabrikat.

G. Partiturskitse (1929)

Det Kongelige Bibliotek, Rued Langgaards Samling. RLS 23,32 [blad 2-3]. Autograf. Skitse med blyant.

Betegnet: *Forandret Slutning Coda* / *paa 1ste Del af Vaarbrud* / *Maj 1929*.

Dateret: 11 Maj. 29

2 blade, 33,5 × 26,5 cm; 4 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen omfatter 4 sider, hvis opr. paginering 70-73 er udraderet. De 2 blade er en del af en fragmentarisk og ufuldført partiturrenskrift til symfoni nr. 8 og rummer på de 4 sider tillige en korsats med tysk tekst til symfonien.

Papirtype: *B. & H. Nr. 20*. (28 systemer),

Omfatter 21 takter i slutningen af sats I, som i renskrevet form har været indskudt i kilde **B** på s. 45-48 (jfr. beskrivelsen af **E3**); passagen blev efterfølgende forkortet og kun 10 af takterne findes i dag i **E3** (s. 44-46).

H. Skitse til begyndelsen af Adagio (1933)

Det Kongelige Bibliotek, Rued Langgaards Samling. RLS 11,14. Autograf. Skitse med blæk og blyant.

Betegnet: *Adagio. Introduzione*.

Dateret: 14/2. 33.

1 blad, 33,5 × 27 cm; 2 beskrevne, upaginerede sider. Skitsen findes recto; recto og verso rummer desuden skitser til andre værker.

Indeholder sats I t. 205 ff.

J. Orkesterstemmer (1948)

Danmarks Radio, Nodebiblioteket, 4623. Afskrift (fremmed hånd, usigneret).

Titel: [...] *Rued Langgaard: I "Vaarsange" Symfoni No 2 I for I Orkester I og Sopran Solo*

Omfatter 2 fl, 2 ob, 2 cl, 2 fag, 4 cor, 2 tr, 3 trb, 1 timp, 2 slagtøj, 1 sopran solo, 6 vl I, 5 vl II, 4 vla, 3 vcl, 3 cb.

The fragment constituted pp. 29-51 in **B**, containing the end of movement I in a version from 1928. However, an altered passage was inserted the following year as pp. 45-48 (autograph; the sketch, source **G**, is dated 11 May 1929). Later, RL shortened the altered passage, so that pp. 47-48 (1 leaf) was removed, as is evident from the designation on p. 49.

The content is identical with source **B** bb. 194-203, followed by a shortened version of the original ending of the symphony, corresponding to **D** bb. 219-222 + bb. 243-260 + b. 275 + bb. 276-312 + 15 new bars (1929) on pp. 45-46 + **D** bb. 456-463 + bb. 468-474 (**D** is incomplete and bb. 456-463 + 468-469 are in fact not included in that source).

F. Incomplete fair copies of the score

The Royal Danish Library, Rued Langgaard's Collection.

F1. RLS 52,2 [p. 56]. Autograph. Fair copy in ink.

Heading: "*Awakening of Spring*" / *Symphony No 2*.

1 leaf, 33.5 × 26.5 cm; 2 pages of writing, paginated: 55 and 1 [56]. The fair copy is on the verso (pag. 1) and comprises bb. 1-3 + 2 empty bars; recto contains b. 55 of the score for *Saga blot* (BVN 140).

Paper type: *K.U.V. Beethoven papier Nr. 38 (26 Linien)*.

F2. RLS 11,13. Autograph. Fair copy in ink.

Heading: "*Awakening of Spring*" / *Symphony No 2*. / *Composed 1913, partly modified in 1926-29*.

2 leaves, 34.5 × 26 cm; 4 pages of writing, paginated: 1-2, (2 unnumbered pages). The fair copy comprises bb. 1-5 (p. 1) and b. 6 and part of b. 7 + 2 empty bars (p. 2); the source also contains sketches for three other works.

Paper type: 20 staves without manufacturer's name.

G. Sketch of score (1929)

The Royal Danish Library, Rued Langgaard's Collection. RLS 23,32 [fols. 2-3]. Autograph. Sketch in pencil.

Designated: *Altered ending Coda* / *for the 1st part of Awakening of Spring* / *May 1929*.

Dated: 11 May. 29

2 leaves, 33.5 × 26.5 cm; 4 unnumbered pages of writing. The sketch comprises 4 pages, original pagination 70-73 now erased. The 2 leaves belong to a fragmentary and incomplete fair copy of Symphony no. 8; the 4 pages also contain a choral part for the symphony with German text.

Paper type: *B. & H. No. 20*. (28 staves).

Comprises 21 bars from the ending of movement I, a fair copy of which was inserted in source **B** on pp. 45-48 (cf. the description of **E3**); the passage was subsequently shortened and only 10 of the bars can be found today in **E3** (pp. 44-46).

H. Sketch for the beginning of the Adagio (1933)

The Royal Danish Library, Rued Langgaard's Collection. RLS 11,14. Autograph. Sketch in ink and pencil.

Designated: *Adagio. Introduzione*.

Dated: 14/2. 33.

1 leaf, 33.5 × 27 cm; 2 unnumbered pages of writing. The sketch is on the recto; recto and verso also contain sketches for other works.

Contains movement I b. 205 ff.

J. Orchestral parts (1948)

Danish Broadcasting Corporation, Music Library, 4623. Transcript (unknown hand, unsigned).

Title: [...] *Rued Langgaard: I "Spring Songs" Symphony No 2 I for I orchestra I and soprano solo*

Comprises 2 fl, 2 ob, 2 cl, 2 fag, 4 cor, 2 tr, 3 trb, 1 timp, 2 perc, 1 soprano solo, 6 vl I, 5 vl II, 4 vla, 3 vcl, 3 cb.

Kommentar.

Materialet er udateret, men udskrevet på foranledning af Statsradiofonien til brug for opførelse i radioen 21.5.1948. Under RLS 11,15 foreligger et påbegyndt stemmesæt i Constance Langgaards håndskrift; det omfatter fl 1-2 og ob 1-2 (ob 2 ufuldført).

REDAKTIONSGRUNDLAG

Udgaven præsenterer den omarbejdede version af symfonien i den form, komponistens senest er kommet frem til. Udgaven er baseret på afskriftpartituret kilde A, som er forsynet med komplettering, ændringer og tilføjelser i autograf. Der er foretaget kollation med kilde B med henblik på at eliminere afskriverfejl og -forglemmelser i A samt justere dynamiske angivelser, som er overført upræcist fra B til A. Manglende fortegn tilføjet i A implementeres i udgaven; andre korrektioner og tilføjelser respekteres, såfremt de kan tillægges autenticitet. Launy Grøndahls kapelmesternotater lades ude af betragtning. For så vidt angår sangstemmen, rummer kilde C enkelte detaljer, som respekteres i udgaven, dels i form af supplerende artikulation og dynamik, dels i form af kompositoriske ændringer, som er foretaget i denne kilde. Varianter i C vedrørende metronomtallet har ikke autoritativ status, men kan være af opførelsesmæssig interesse. Kilde D er konsulteret ad hoc som supplerende kilde i forbindelse med verifikation af enkelte detaljer.

Særlige redaktionelle problemer

Notation af tremolo i strygerne

Sats I, t. 18-25 (vla).

I kilde B skifter RL i t. 13 umotiveret, efter bladvending i kilden, fra 3 skrårstreger over nodehalsene (= umensureret tremolo) til 2 delestreger (= sekstendedele). I t. 26, node 1, skiftes der umotiveret tilbage. I CLs afskrift i A sker skiftet til sekstendedele først på node 2 i t. 18. D har utvetydigt umensureret tremolo i hele passagen, og dette må antages at være komponistens intention. Notationen med to streger i A og B anses således for at være fejlagtig. I t. 19 har RL imidlertid i B noteret sekstendedele på første slag i takten, hvilket er bibeholdt, skønt det også kan være en fejl (i D er der noteret toog-tredivedele på første taktslag, hvorefter der fortsættes med umensureret tremolo)

Sats I, t. 48-63 (vl I, vl II, vla), t. 53-59 (vlc), t. 53-55 (cb).

Mensureret tremolo ændret til umensureret tremolo iht. D. Den mensurerede notation anses for at være en fejl forårsaget af RL i B og derfra overført af CL til A. I t. 53, hvor der umotiveret skiftes fra tre til to skrårstreger, har RL tilføjet et forklarende *trem.* i vlc og cb, hvilket bekræfter, at den mensurerede notation ikke er tilsigtet.

Sats II, t. 129 (vl II, vla).

Mensureret tremolo ændret til umensureret tremolo i analogi med ovenstående (taktens findes ikke i D).

Sangstemmen

RLs seneste nedskrift af sangstemmen findes i klaverpartituret kilde C, som han udarbejdede i løbet af to timer og 15 minutter den 15. maj 1948, kun seks dage før opførelsen i Statsradiofonien (jfr. kildebeskrivelsen ovenfor). Det renskrevne partitur, kilde A, befandt sig i Statsradiofonien, og RL måtte derfor benytte det partitur, han havde ved hånden i Ribe, kilde B, som forlæg ved udarbejdelsen af klaverpartituret. Han var imidlertid

Commentary.

The material is undated, but copied at the request of the State Radio for use in the performance on the radio 21 May 1948. Under RLS 11,15 there is an incomplete set of parts in Constance Langgaard's handwriting; it comprises fl 1-2 and ob 1-2 (ob 2 incomplete).

TEXTUAL BASIS OF THE EDITION

The edition presents the reworked version of the symphony, in the latest form arrived at by the composer. The edition is based on the score transcript, source A, which the composer provided with supplements, alterations and additions in autograph. The edition has been collated with source B in order to eliminate transcription errors and oversights in A and adjust dynamic markings that were transferred inaccurately from B to A. Missing accidentals added in A are implemented in the edition; other corrections and additions are respected if they are considered authentic. Launy Grøndahl's conductor's annotations are not considered in the edition. Regarding the vocal part, source C contains a few details which are respected in the edition, partly in the form of supplementary articulation and dynamics, partly in the form of compositional changes made in this source. Variants in C regarding metronome markings do not have authoritative status, but may be of interest in the context of a performance. Source D is consulted ad hoc as a supplementary source to verify a few details.

Specific editorial issues

Notation of tremolo in the strings

Movement I, bb. 18-25 (vla).

In source B, RL makes an unmotivated change in b. 13, after a page break in the source, from using 3 bars through the stems (= unmeasured tremolo) to using 2 bars (= semiquavers). In b. 26, note 1, there is an unmotivated return to 3 bars through the stems. In CL's transcript in A, the change to semiquavers does not happen until note 2 in b. 18. In D, it is unambiguously unmeasured tremolo throughout the passage, and this is assumed to be the composer's intention. The notation using two bars in A and B is therefore considered to be an error. In B, however, RL notated semiquavers on the first beat of the bar in b. 19, which is retained, though it may also be an error (in D, demisemiquavers are notated at the first beat of the bar, after which the notation changes to unmeasured tremolo).

Movement I, bb. 48-63 (vl I, vl II, vla), bb. 53-59 (vlc), bb. 53-55 (cb).

Measured tremolo emended to unmeasured tremolo in accordance with D. The measured notation is considered to be an error made by RL in B and thence transferred by CL to A. In b. 53, where there is an unmotivated change from three to two bars through the stems, RL has added an explanatory *trem.* in vlc and cb, which confirms that the measured notation is unintentional.

Movement II, b. 129 (vl II, vla).

Measured tremolo emended to unmeasured tremolo by analogy with the above (the bar is not in D).

Vocal part

RL's latest version of the vocal part is the one in the piano score, source C, which he prepared in two hours and 15 minutes on 15 May 1948, only six days before the performance on the State Radio (cf. the source description above). The fair copy of the score, source A, was at the State Radio, and RL therefore had to use the score, he had at hand in Ribe, source B, as the basis of the piano score. However, he was not attentive to the fact that

ikke opmærksom på, at han i A, og kun her, tidligere havde foretaget nogle musikalske ændringer, og de blev derfor ikke implementeret i klaverudgaven (det er fx ændringer i orkestersatsen t. 19, 54, 120 og 128). I C er sangstemmen forsynet med visse tilføjelser, som vedrører artikulation og dynamik og supplerer A og B, og disse kan uden videre implementeres i udgaven. Varianter i selve sangstemmen har interesse, såfremt de repræsenterer bevidste, kompositoriske ændringer. Se nærmere i noteapparatet nedenfor.

Sangteksten i passagen t. 126-132

RL har omarbejdet passagen i B, og den danske tekst er tilpasset sangstemmen (og efterfølgende overført til A af CL), mens den tyske tekst er skitsepræget og uklart noteret i B på dette sted. I A har RL udraderet og overskrevet den tyske tekst, CL først havde skrevet. Hans version lyder: "O, freu dich Herz im Sonnenglanz, o, freu dich Herz in Pracht und Sonnenglanz! in Pracht und Glanz." RL udelader dermed en tekstpassage, som findes i den danske oversættelse. Udgaven justerer derfor teksten, således at den modsvarer den danske tekst i de samme takter og ligeledes svarer til teksten i værkets oprindelige version (kilde D): "O, laß die volle Lenzespracht durch deiner Seele Tiefen schweben! Im Glanz, im Sonnenglanz."

RETNINGSLINJER FOR UDGAVEN

Udgiverens tilføjelser og rettelser er typografisk markeret i partituret ved hjælp af skarpe parenteser; tilføjede buer er angivet med brudt streg og buændringer som en kombination af hel og brudt streg. Orienteringsfortegn i runde parenteser skyldes udgiveren. Redaktionelle kommentarer samt oplysninger om forhold, der ikke er typografisk markeret i udgaven, findes i noteapparatet.

Der er foretaget stiltiende komplettering for så vidt angår manglende triolangivelser samt manglende nodepunkteringer. Det samme gælder manglende 'halve buer' i forbindelse med side- eller systemskift i hovedkilden, såfremt der ikke er tvivl om intentionen. Justeringer af uegalt anbragte foredragsbetegnelser og dynamiske angivelser, typisk med hjemmel i kilde B, er foretaget uden videre.

NOTER

Tonehøjden angives på konventionel vis ud fra 'nøglehulsc'et' = c¹.

Sats I

takt	stemme	kommentar
4	vl I	node 2: ≧ tilføjet iht. B
6	fag 2	node 2: gis rettet til fis iht. B (afskriverfejl i A)
7	vl I	node 7: marc. tilføjet iht. B
7-8	cl 1	buen ændret til en lang bue fra t. 7 node 2 til og med t. 9 iht. B og i analogi med cl 2
11	vl I, II	node 1: marc. tilføjet iht. B
12	fag 1	node 1: marc. tilføjet iht. B
13	trb 3	<i>mf</i> tilføjet iht. B
14	trb 3	≠ tilføjet iht. B
	vl I, II	node 3: marc. tilføjet iht. B
15	cl 1	<i>f</i> tilføjet iht. B
	vl II	node 3: marc. tilføjet iht. B
18-25	vla	mensureret tremolo rettet til umensureret tremolo iht. D fra t. 18 node 2 til og med t. 25, jfr. <i>Notation af tremolo i strygerne</i> ovenfor
23	vla	<i>dim.</i> tilføjet iht. B (<i>f</i> ≧ tilføjet med farvestift i A, sandsynligvis af LG, ignoreres)

he had previously made some changes to the music in A, and only in A, and therefore these changes were not implemented in the piano arrangement (among other things, they include alterations of the orchestral music in bb. 19, 54, 120 and 128). In C, there are certain additions to the vocal part in terms of articulation, which supplement A and B, and these can without consideration be included in the edition. Variants in the vocal part itself are of interest insofar as they represent intentional compositional changes. For further details, see the notes below.

The sung text in the passage bb. 126-132

RL revised the passage in B, and the Danish text is adapted to the revised vocal part (and subsequently transferred to A by CL), while the German text is sketchily and vaguely notated in B in this passage. In A, RL has erased and overwritten the German text that CL had first copied. His version reads as follows: "O, freu dich Herz im Sonnenglanz, o, freu dich Herz in Pracht und Sonnenglanz! in Pracht und Glanz." RL thus omitted a passage of the text, which was included in the Danish translation. Therefore, the text is adjusted in this edition so that it corresponds to the Danish text and also corresponds to the text in the original version of the work (source D): "O, laß die volle Lenzespracht durch deiner Seele Tiefen schweben! Im Glanz, im Sonnenglanz."

EDITORIAL GUIDELINES

The editor's additions and emendations are indicated typographically in the score by square brackets; added slurs and ties are indicated by broken lines, and emendations of slurs and ties by a combined unbroken and broken line. Cautionary accidentals in round brackets are editorial. Editorial comments and information about matters, which are not typographically indicated in the edition, can be found in the notes.

Missing triplet markings and dots are tacitly supplied. Missing 'half' ties in the context of a new stave or a page break are likewise supplied tacitly insofar as there is no doubt about the composer's intention. Adjustment of unequally placed indications of expression and dynamics is undertaken without comment, typically based on source B.

NOTES

Pitch is indicated in the conventional way with the 'keyhole c' = c¹.

Movement I

bar	part	comment
4	vl I	node 2: ≧ supplied according to B
6	fag 2	node 2: g# emended to f# in accordance with B (copyist's error in A)
7	vl I	node 7: marc. supplied in accordance with B
7-8	cl 1	slur emended to a long slur from b. 7 note 2 up to and including b. 9 in accordance with B and by analogy with cl 2
11	vl I, II	node 1: marc. supplied in accordance with B
12	fag 1	node 1: marc. supplied in accordance with B
13	trb 3	<i>mf</i> supplied in accordance with B
14	trb 3	≠ supplied in accordance with B
	vl I, II	node 3: marc. supplied in accordance with B
15	cl 1	<i>f</i> supplied in accordance with B
	vl II	node 3: marc. supplied in accordance with B
18-25	vla	measured tremolo emended to unmeasured tremolo in accordance with D from b. 18 note 2 up to and including b. 25, cf. <i>Notation of tremolo in the strings</i> above
23	vla	<i>dim.</i> supplied in accordance with B (<i>f</i> ≧ added in crayon in A, probably by LG, ignored)

24	fag, cor	<i>p</i> tilføjet med farvestift i A (LG); redaktionelt respekteret i analogi med vla	24	fag, cor	<i>p</i> added in crayon in A (LG); respected editorially by analogy with vla
24-25	vla	◀▶ tilføjet iht. B (i A har CL kun medtaget ◀ i t. 24, hvilket er overstreget med farvestift, uden tvivl af LG, idet et <i>cresc.</i> alene forekommer umotiveret)	24-25	vla	◀▶ supplied in accordance with B (in A, CL only included ◀ in b. 24, which is deleted in crayon, no doubt by LG, as a <i>cresc.</i> alone would seem unmotivated)
26	vcl	<i>espr.</i> flyttet fra vla til vcl 1 iht. B	26	vcl	<i>espr.</i> moved from vla to vcl 1 in accordance with B
29	cl	buens begyndelsespunkt flyttet fra node 2 til node 3 iht. B	29	cl	the starting point of the slur emended from note 2 to note 3 in accordance with B
32	ob 1	buen fra node 1 til node 4 ændret til bue fra node 2 til t. 35 node 1 iht. B	32	ob 1	the slur from note 1 to note 4 emended from note 2 to b. 35 note 1 in accordance with B
	ob 2	buens begyndelsespunkt ændret fra node 1 til node 2 iht. B		ob 2	the starting point of the slur emended from note 1 to note 2 in accordance with B
	ob 2	node 4: bindebue til t. 33 node 1 tilføjet iht. B		ob 2	note 4: tie to b. 33 note 1 supplied in accordance with B
	vl I, II	node 1: marc. tilføjet iht. B		vl I, II	note 1: marc. supplied in accordance with B
33	vl I, II	bue 2: begyndelsespunktet flyttet fra node 5 til node 6 iht. B	33	vl I, II	slur 2: starting point emended from note 5 to note 6 in accordance with B
	vcl	node 3-4: bue tilføjet iht. B		vcl	notes 3-4: slur supplied in accordance with B
	cb	node 1-2 og node 3-4: buer tilføjet iht. B		cb	notes 1-2 and notes 3-4: slurs supplied in accordance with B
34	vl I	CL har glemt at udfylde takten i A (vl I spiller unisont med vl II); noderne er tilføjet af en nodeskriver	34	vl I	CL forgot to fill in the bar in A (vl I play in unison with vl II); the notes were added by a copyist
35	vl II	<i>cresc.</i> tilføjet iht. B	35	vl II	<i>cresc.</i> supplied in accordance with B
37	vl I, II	node 2: <i>f</i> tilføjet iht. B	37	vl I, II	note 2: <i>f</i> supplied in accordance with B
38	cl 2	<i>p</i> tilføjet med farvestift i A (LG); redaktionelt respekteret i analogi med fag 2	38	cl 2	<i>p</i> added in crayon i A (LG); respected editorially by analogy with fag 2
	tr, trb	node 1: stacc. tilføjet iht. B		tr, trb	note 1: stacc. supplied in accordance with B
	vla	understemme, node 2: # for a tilføjet iht. B		vla	lower part, note 2: # before a supplied in accordance with B
40	cor 1	node 3: # for g ¹ tilføjet iht. B	40	cor 1	note 3: # before g ¹ supplied in accordance with B
40-43	vl II	<i>mf</i> ◀▶ ◀▶ tilføjet iht. B	40-43	vl II	<i>mf</i> ◀▶ ◀▶ supplied in accordance with B
45	cor 3	<i>cresc.</i> tilføjet iht. B	45	cor 3	<i>cresc.</i> supplied in accordance with B
46	fag 2	node 1-2: bindebue tilføjet iht. B	46	fag 2	notes 1-2: slur supplied in accordance with B
	vl II, vcl	<i>cresc.</i> tilføjet iht. B		vl II, vcl	<i>cresc.</i> supplied in accordance with B
48-63	vl I, II, vla	mensureret trem. ændret til umensureret trem. iht. D, jfr. ovenfor	48-63	vl I, II, vla	measured trem. emended to unmeasured trem. in accordance with D, cf. above
50	vl II, vla	node 1: <i>fz</i> tilføjet iht. B	50	vl II, vla	note 1: <i>fz</i> supplied in accordance with B
53-59	vcl	mensureret trem. ændret til umensureret trem. iht. D, jfr. ovenfor	53-59	vcl	measured trem. emended to unmeasured trem. in accordance with D, cf. above
53-55	cb	mensureret trem. ændret til umensureret trem. iht. D, jfr. ovenfor	53-55	cb	measured trem. emended to unmeasured trem. in accordance with D, cf. above
64	fag 2	▶ tilføjet iht. B	64	fag 2	▶ supplied in accordance with B
65	-	<i>ritenuto</i> tilføjet iht. B ved t. 65; overset af CL i A, men tilføjet af RL med blyant, dog i t. 66 (<i>meno mosso</i> ved t. 68 også tilføjet af RL i A)	65	-	<i>ritenuto</i> supplied in accordance with B at b. 65; overlooked by CL in A, but added by RL in pencil, albeit in b. 66 (<i>meno mosso</i> at b. 68 also supplied by RL in A)
67	fag 1	<i>dim.</i> tilføjet iht. B	67	fag 1	<i>dim.</i> supplied in accordance with B
79	cl 1	node 1 er i A forsynet med <i>dim.</i> , men erstattet af ▶ t. 78-79 tilføjet af RL	79	cl 1	In A, note 1 is provided with <i>dim.</i> , but replaced by ▶ bb. 78-79 added by RL
81	cl 2, cor 1	de to stemmer skal <i>fremhæves</i> if. tilføjet fodnote af RL i A	81	cl 2, cor 1	these two parts must be <i>emphasised</i> according to a footnote added by RL in A
	vla	<i>cresc.</i> tilføjet iht. B		vla	<i>cresc.</i> supplied in accordance with B
82	-	<i>allargando</i> tilføjet iht. B (anses for at være overset af CL ved udarbejdelsen af A)	82	-	<i>allargando</i> supplied in accordance with B (it is considered to have been overlooked by CL in the preparation of A)
82-83	cor 3	bindebue tilføjet iht. B	82-83	cor 3	tie supplied in accordance with B
83	cb	<i>espr.</i> tilføjet iht. B	83	cb	<i>espr.</i> supplied in accordance with B

84	cl 2	buens begyndelsespunkt ændret fra node 1 til node 2 iht. B	84	cl 2	the starting point of the slur emended from note 1 to note 2 in accordance with B
	cb	node 1: marc. tilføjet iht. B		cb	note 1: marc. supplied in accordance with B
86	cor, str	<i>p</i> tilføjet med farvestift ved cor og over str i A (LG); ikke respekteret i udgaven om end dynamikken i t. 84-89 er uklare	86	cor, str	<i>p</i> added in crayon at cor and above str in A (LG); not respected in the edition although the dynamics in b. 84-89 are unclear
89	vl I	bue 1: begyndelsespunktet ændret fra node 1 til node 2 iht. B	89	vl I	slur 1: the starting point emended from note 1 to note 2 in accordance with B
	vla	<i>dim.</i> tilføjet iht. B		vla	<i>dim.</i> supplied in accordance with B
93	fag 1	bue 1: buens endepunkt ændret fra node 3 til node 2 iht. B	93	fag 1	slur 1: the end point emended from note 3 til node 2 in accordance with B
94	cor 1-2	bue 2: buens begyndelsespunkt ændret fra node 2 til node 3 iht. B	94	cor 1-2	slur 2: the starting point of the slur emended from note 2 to note 3 in accordance with B
95	fag 1	bue 2: buens begyndelsespunkt ændret fra node 1 til node 2 iht. B	95	fag 1	slur 2: the starting point of the slur emended from note 1 to note 2 in accordance with B
104	fag 2	<i>mf</i> tilføjet iht. B	104	fag 2	<i>mf</i> supplied in accordance with B
106	vcl 1	node 3: ten. tilføjet iht. B	106	vcl 1	note 3: ten. supplied in accordance with B
106-			106-		
107	vla	bue t. 106 node 3 til t. 107 node 3 tilføjet iht. B	107	vla	slur from b. 106 note 3 to b. 107 node 3 supplied in accordance with B
107	-	<i>Con fuoco</i> tilføjet iht. B ; angivelsen anses for at være oversat af CL ved udarbejdelsen af A , idet det i både B og D er intentionen, at tempoet øges her efter de relativt langsomme, foregående afsnit (D har <i>più animato</i> ved t. 107)	107	-	<i>Con fuoco</i> supplied in accordance with B ; the designation is considered to be overlooked by CL in the preparation of A , as it is the intention in B as well as D that the tempo is increased at this point, after the relatively slow preceding section (D has <i>più animato</i> at b. 107)
108	vl II	node 1-2: bue tilføjet iht. B	108	vl II	notes 1-2: slur supplied in accordance with B
109	cor 3-4	<i>f</i> tilføjet iht. B	109	cor 3-4	<i>f</i> supplied in accordance with B
110-			110-		
112	vl I, II	node 1: marc. findes i D	112	vl I, II	note 1: marc. is in D
112	fag	node 2: bindebue udeladt (afskriverfejl i A)	112	fag	note 2: tie suppressed (copyist's error in A)
116	vcl	node 3-4: marc. tilføjet iht. B	116	vcl	notes 3-4: marc. supplied in accordance with B
125	trb 3	node 2: marc. tilføjet iht. B	125	trb 3	note 2: marc. supplied in accordance with B
128,			128,		
129	trb 2	marc. tilføjet iht. B	129	trb 2	marc. supplied in accordance with B
130	str	<i>dim.</i> tilføjet med farvestift over vl I og over vcl i A (LG); ikke respekteret i udgaven	130	str	<i>dim.</i> added in crayon above vl I and above vcl in A (LG); not respected in the edition
146	vl I	understemme, node 4-6: bue tilføjet iht. B	146	vl I	lower part, notes 4-6: slur supplied in accordance with B
	vl II	understemme, node 6: halvnode fisis (divisi) tilføjet iht. B		vl II	lower part, note 6: minim F ³ (divisi) supplied in accordance with B
	vla	node 1-2: bue tilføjet iht. B		vla	notes 1-2: slur supplied in accordance with B
161	cl	<i>p</i> tilføjet iht. B	161	cl	<i>p</i> supplied in accordance with B
175	vl II	<i>p</i> tilføjet iht. B	175	vl II	<i>p</i> supplied in accordance with B
176	vla	<i>mp</i> tilføjet iht. B	176	vla	<i>mp</i> supplied in accordance with B
182-			182-		
183	vl II	bue fra t. 182 node 3 til t. 183 node 1 tilføjet iht. B	183	vl II	slur from b. 182 note 3 to b. 183 note 1 supplied in accordance with B
184	vla	node 1: stacc. tilføjet iht. B	184	vla	note 1: stacc. supplied in accordance with B
186	cor 4	<i>f</i> tilføjet iht. B	186	cor 4	<i>f</i> supplied in accordance with B
190	cor 3-4	<i>cresc.</i> tilføjet iht. B	190	cor 3-4	<i>cresc.</i> supplied in accordance with B
	cb	node 1: marc. tilføjet iht. B		cb	note 1: marc. supplied in accordance with B
193	ob 1	<i>f</i> tilføjet iht. B	193	ob 1	<i>f</i> supplied in accordance with B
		node 3: ♯ for e ² tilføjet iht. B			note 3: ♯ before e ² supplied in accordance with B
194	ob 2	node 1: ændret fra 16.-del til 8.-del (med stacc.) i analogi med cl 1, fag 1 og t. 198 (i både A og B fejlagtigt skrevet som 16.-del efter bladvending i kilderne)	194	ob 2	note 1: emended from semiquaver to quaver (with stacc.) by analogy with cl 1, fag 1 and b. 198 (in both A and B it is erroneously written as a semiquaver after a page break in the sources)
196	cor 2	<i>mf</i> tilføjet iht. B	196	cor 2	<i>mf</i> supplied in accordance with B
	cor 2	node 5-6: stacc. tilføjet iht. B		cor 2	notes 5-6: stacc. supplied in accordance with B
197	cor 2	node 1-6: tilføjet iht. B	197	cor 2	notes 1-6: supplied in accordance with B
198	ob 2	node 1: stacc. tilføjet iht. B	198	ob 2	note 1: stacc. supplied in accordance with B

202	vl II	node 2-3: bue tilføjet iht. B	202	vl II	notes 2-3: slur supplied in accordance with B
	vl II	node 4-5: stacc. tilføjet iht. B		vl II	notes 4-5: stacc. supplied in accordance with B
203	cl 2	<i>f</i> tilføjet iht. B	203	cl 2	<i>f</i> supplied in accordance with B
	vl II	node 2-3: bue tilføjet iht. B		vl II	notes 2-3: slur supplied in accordance with B
	vl II	node 4-6: stacc. tilføjet iht. B		vl II	notes 4-6: stacc. supplied in accordance with B
	vla	node 1, 2, 5: stacc. tilføjet iht. B		vla	notes 1, 2, 5: stacc. supplied in accordance with B
224-			224-		
225	vcl	◀▶ tilføjet iht. B	225	vcl	◀▶ supplied in accordance with B
243	fag 1	node 1-3: bue tilføjet iht. B	243	fag 1	notes 1-3: slur supplied in accordance with B
245	cor 1	<i>mf</i> tilføjet iht. B	245	cor 1	<i>mf</i> supplied in accordance with B
249	fag	<i>p</i> tilføjet iht. B	249	fag	<i>p</i> supplied in accordance with B
251	vl I	◀ tilføjet iht. B	251	vl I	◀ supplied in accordance with B
	vcl, cb	<i>p</i> tilføjet iht. B		vcl, cb	<i>p</i> supplied in accordance with B
252	vl I	▶ tilføjet iht. B	252	vl I	▶ supplied in accordance with B
254	fag 2	◀▶ tilføjet iht. B	254	fag 2	◀▶ supplied in accordance with B
261	cor 1	fejlanbragt <i>p</i> flyttet fra vl I til cor 1 iht. B	261	cor 1	incorrectly placed <i>p</i> moved from vl I to cor 1 in accordance with B
271	vl II	<i>espr.</i> flyttet fra t. 272 til t. 271 iht. B	271	vl II	<i>espr.</i> moved from b. 272 to b. 271 in accordance with B
286-			286-		
287	cl 2,		287	cl 2,	
	fag 2,			fag 2,	
	cor 1	▶ tilføjet iht. B		cor 1	▶ supplied in accordance with B
290	cor 1	<i>p</i> tilføjet iht. B	290	cor 1	<i>p</i> supplied in accordance with B
297	timp	<i>f</i> i taktens begyndelse udeladt (afskriverfejl i A , ikke i B)	297	timp	<i>f</i> at the beginning of the bar suppressed (copyist's error in A , not in B)
299	vl I, II	<i>dim.</i> tilføjet i A af LG (findes ikke i B)	299	vl I, II	<i>dim.</i> added in A by LG (it is not in B)
301	vla	<i>p</i> tilføjet iht. B	301	vla	<i>p</i> supplied in accordance with B
	vla	node 1-3: bue tilføjet iht. B		vla	notes 1-3: slur supplied in accordance with B
304	vla	<i>div.</i> tilføjet iht. B	304	vla	<i>div.</i> supplied in accordance with B
335-			335-		
336	cor 1	▶ tilføjet iht. B	336	cor 1	▶ supplied in accordance with B
346-			346-		
349	fag 1	F-nøgle rettet i A med farvestift til tenornøgle (fejlnotation som følge af uklar rettelse i B)	349	fag 1	F-clef corrected in A with crayon to tenor clef (notational error caused by unclear correction in B)

Sats II

<i>takt</i>	<i>stemme</i>	<i>kommentar</i>
8	timp	<i>cresc.</i> tilføjet iht. B
9	fag 2	overflødig bindebue fra node 1 udeladt (buen endte, efter bladvending, i helnode i t. 10, men denne node er udraderet i A)
11-12	vl II	<i>mf</i> og <i>cresc.</i> tilføjet iht. B
13	–	C har ♯ = 132
14	cb	node 2: <i>div.</i> tilføjet iht. B
15	vcl	node 9: stacc. tilføjet iht. B
18	S	node 2: som alternativ til tonen e ¹ anføres i A et h i parentes (ikke i C)
19	vl I	node 18: ♯ for a ² tilføjet iht. B
	vla	node 10-11: RL har i A ændret 3 noder til 2 uden at præcisere rytmen; læses som triol i analogi med tilsvarende sted i t. 27
21	cor 1	<i>dim.</i> tilføjet iht. B
22	S	node 6: ten. tilføjet iht. C
	vl I	node 1-12: to buer ændret til én bue iht. B
24	–	LG har skrevet <i>tranq.</i> over takten i A ; udeladt (overflødigt)
26	cb	<i>p</i> og <i>cresc.</i> tilføjet iht. B
27	cl 1	node 2: stacc. tilføjet iht. B

Movement II

<i>bar</i>	<i>part</i>	<i>comment</i>
8	timp	<i>cresc.</i> supplied in accordance with B
9	fag 2	superfluous tie from note 1 suppressed (the tie ended, after a page turn, in a semibreve in b. 10, but this note is erased in A)
11-12	vl II	<i>mf</i> and <i>cresc.</i> supplied in accordance with B
13	–	C has ♯ = 132
14	cb	note 2: <i>div.</i> supplied in accordance with B
15	vcl	note 9: stacc. supplied in accordance with B
18	S	note 2: as an alternative to the note e ¹ , the note b is indicated in brackets in A (not in C)
19	vl I	note 18: ♯ before a ² supplied in accordance with B
	vla	notes 10-11: In A , RL altered 3 notes to 2 without clarifying the rhythm; interpreted as a triplet by analogy with a corresponding place in b. 27
21	cor 1	<i>dim.</i> supplied in accordance with B
22	S	note 6: ten. supplied in accordance with C
	vl I	notes 1-12: two slurs emended to one slur in accordance with B
24	–	LG has written <i>tranq.</i> over the bar in A ; suppressed (superfluous)
26	cb	<i>p</i> and <i>cresc.</i> supplied in accordance with B
27	cl 1	note 2: stacc. supplied in accordance with B

28	cor 1	node 1: stacc. tilføjet iht. B	28	cor 1	note 1: stacc. supplied in accordance with B
	cb	<i>fz</i> og <i>div.</i> tilføjet iht. B		cb	<i>fz</i> and <i>div.</i> supplied in accordance with B
29	vcl	<i>cresc.</i> tilføjet iht. B	29	vcl	<i>cresc.</i> supplied in accordance with B
30	cor 1	node 2: <i>p</i> tilføjet iht. B	30	cor 1	note 2: <i>p</i> supplied in accordance with B
	vla	node 5-8: stacc. tilføjet iht. B		vla	notes 5-8: stacc. supplied in accordance with B
	vcl	node 9: stacc. tilføjet iht. B		vcl	note 9: stacc. supplied in accordance with B
36, 39	–	C har ♩ = 132	36, 39	–	C has ♩ = 132
37	S	<i>f</i> tilføjet iht. C	37	S	<i>f</i> supplied in accordance with C
38	S	node 1: vejtrækningsangivelse tilføjet iht. C	38	S	note 1: breath mark supplied in accordance with C
39	S	node 2: marc. tilføjet iht. C	39	S	note 2: marc. supplied in accordance with C
	S	vejtrækningsangivelse sidst i takten tilføjet iht. C		S	breath mark at the end of the bar supplied in accordance with C
40	S	node 3, 6: marc. tilføjet iht. C	40	S	notes 3, 6: marc. supplied in accordance with C
41-42	–	A har <i>Più animato</i> (♩ = 84) i t. 44, tilføjet af RL med blyant; det tolkes som en fejlhuskning, da B har <i>Più animato</i> i t. 42 (uden metronomtallet) og C har <i>Più animato</i> (♩ = 96) samme sted; C har tillige <i>string.</i> på sidste taktslag i t. 41 (LG gentager dette <i>string.</i> i A); B og C følges, hvad angår placering af temposkift i t. 42; A følges for så vidt angår metronomtallet	41-42	–	A has <i>Più animato</i> (♩ = 84) in b. 44, supplied by RL in pencil; this is interpreted as a lapse of memory, as B has <i>Più animato</i> in b. 42 (without metronome marking) and C has <i>Più animato</i> (♩ = 96) in the same place; C also has <i>string.</i> at the last beat of b. 41 (LG repeats this <i>string.</i> in A); B and C are followed as regards the change of tempo in b. 42; A is followed as regards the metronome marking
41	S	node 2: marc. tilføjet iht. C	41	S	note 2: marc. supplied in accordance with C
42	vl II, vla	node 5-8: stacc og bue tilføjet iht. B	42	vl II, vla	notes 5-8: stacc and slur supplied in accordance with B
47	S	node 1 ændret til ♩. + vejtrækningsangivelse iht. C ; ændringen betragtes som en bevidst korrektion i forhold til A , B og D som har ♩ ♩	47	S	note 1 emended to ♩. + breath mark in accordance with C ; the alteration is regarded as an intended correction of ♩ ♩ which is in A , B and D
49	S	node 4-5: i A har RL ♩ rettet til ♩ ♩; C har ♩ (ligesom B); udgaven følger A	49	S	notes 4-5: in A , RL corrected ♩ to ♩ ♩; C has ♩ (like B); the edition follows A
50	cor	node 2: <i>mf</i> tilføjet iht. B	50	cor	note 2: <i>mf</i> supplied in accordance with B
56	cl	<i>mf</i> tilføjet iht. B	56	cl	<i>mf</i> supplied in accordance with B
	ob 1, cl,			ob 1, cl,	
	cor	sidste node: bindebue til t. 57 tilføjet iht. B		cor	last note: tie to b. 57 supplied in accordance with B
57	vl II	◀ tilføjet iht. B	57	vl II	◀ supplied in accordance with B
60	vcl, cb	node 1: buen mangler i A og B , men bueafslutning findes i t. 61 (efter bladvending i begge kilder)	60	vcl, cb	note 1: the slur is missing in A and B , but the ending of the slur is in b. 61 (after a page break in both sources)
61	vla	node 1: d ¹ rettet til fis ¹ (fejlnotation i A og B , jfr. D)	61	vla	note 1: d ¹ emended to fis ¹ (erroneous notation in both A and B , cf. D)
	vcl	node 1: fejlnoteret D rettet til overbundet E (fejl i A og B , jfr. D)		vcl	note 1: erroneously notated D emended to a tied E (error in A and B , cf. D)
63	S	<i>f</i> tilføjet iht. C	63	S	<i>f</i> supplied in accordance with C
69	S	node 1-2: A har ♩ ♩; C har ♩ ♩; udgaven følger A	69	S	notes 1-2: A has ♩ ♩; C has ♩ ♩; the edition follows A
75	vl II	<i>dim.</i> tilføjet iht. B	75	vl II	<i>dim.</i> supplied in accordance with B
78	vcl	node 1-3: bue tilføjet iht. B	78	vcl	notes 1-3: slur supplied in accordance with B
81	S	node 2: a ¹ ændret til b ¹ iht. C , hvor RL har foretaget rettelser (A og B har a ¹)	81	S	note 2: a ¹ emended to b ¹ in accordance with C where RL made this correction (A and B has a ¹)
88	fag 1	node 2: bue til t. 89 node 1 tilføjet iht. B	88	fag 1	note 2: slur to b. 89 note 1 supplied in accordance with B
91	S	node 2: ♩ ♩ ændret til ♩ iht. C , idet versionen i C antages at repræsentere en kompositorisk korrektion i forhold til A og B	91	S	note 2: ♩ ♩ emended to ♩ in accordance with C , as it is assumed that the version in C represents a correction compared to the version in A and B
92	cl 1	node 2: <i>p</i> tilføjet iht. B	92	cl 1	note 2: <i>p</i> supplied in accordance with B
	cor 2	<i>mf</i> tilføjet iht. B		cor 2	<i>mf</i> supplied in accordance with B
93	cor 1	<i>dolce</i> tilføjet iht. B	93	cor 1	<i>dolce</i> supplied in accordance with B
	cl 1	<i>dim.</i> udeladt (tilføjet af RL i A , men overflødig efter at det manglende <i>p</i> er tilføjet i t. 92, jfr. note ovf.)		cl 1	<i>dim.</i> suppressed (added by RL in A , but superfluous after the missing <i>p</i> has been supplied in b. 92, cf. note above)
97	S	<i>p</i> tilføjet iht. C	97	S	<i>p</i> supplied in accordance with C

100 S *mezza voce* tilføjet iht. C
 104 S node 2: i A rettet af RL fra ♩ til ♩♩ (C har ♩)
 108 fl *pp* tilføjet iht. B
 vla node 1: stacc. tilføjet iht. B
 111 vla *p* tilføjet iht. B
 114/
 115 – B har fermat over taktstregen, i A erstattet af cæsurer
 C har ♩ = 132
 117 –
 121 fag 1 pause til sidst i takten tilføjet iht. B
 S ≧ tilføjet iht. C
 122 vl I, II,
 vla *mf* tilføjet iht. B
 129 – B har *Animato*, men overstreget af RL
 strygere *f* tilføjet iht. B
 130 fag 1 node 7-8: rytmen ændret til triol iht. B (A har to 16.-dele, hvilket er en afskriverfejl)
 cl, fag *f* tilføjet iht. B
 131 S node 6: marc. tilføjet iht. C (B har ten.)
 132 – C har *string.* (og i t. 133: *Hurtigere*)
 cor 1-2 node 1: stacc. tilføjet iht. B
 132-
 133 – B har *ritard.* til slut i t. 132 og i t. 133: *Tempo* [= *Animato*, jfr. note til t. 129]; dette er udeladt i A, hvor RL har tilføjet metronomtallet 96 i t. 133
 137 vl II node 1-2: bue tilføjet iht. B
 138 cor 3-4 node 3: 8.-delsangivelse tilføjet iht. B
 trb 3 node 3: marc. tilføjet iht. B
 140 fag *ff* tilføjet iht. B
 142 vl II node 1: stacc. tilføjet iht. B
 143 trb *cresc.* tilføjet iht. B
 cb *cresc.* tilføjet iht. B
 144 cor 4 *4 Horn tydelig* tilføjet af RL i A
 150 vl II *ff* tilføjet iht. B

Bendt Viinholt Nielsen, juli 2020

100 S *mezza voce* supplied in accordance with C
 104 S note 2: corrected in A by RL from ♩ to ♩♩ (C has ♩)
 108 fl *pp* supplied in accordance with B
 vla note 1: stacc. supplied in accordance with B
 111 vla *p* supplied in accordance with B
 114/
 115 – B has a fermata above the barline, in A this was replaced by caesuras
 C has ♩ = 132
 117 –
 121 fag 1 rest at the end of the bar supplied in accordance with B
 S ≧ supplied in accordance with C
 122 vl I, II,
 vla *mf* supplied in accordance with B
 129 – B has *Animato*, but deleted by RL
 strings *f* supplied in accordance with B
 130 fag 1 notes 7-8: the rhythm emended to triplet in accordance with B (A has two semiquavers due to a copyist's error)
 cl, fag *f* supplied in accordance with B
 131 S note 6: marc. supplied in accordance with C (B has ten.)
 132 – C has *string.* (and in b. 133: *Faster*)
 cor 1-2 note 1: stacc. supplied in accordance with B
 132-
 133 – B has *ritard.* at the end of b. 132 and in b. 133: *Tempo* [= *Animato*, cf. note regarding b. 129]; this was omitted in A, where RL added the metronome marking 96 in b. 133
 137 vl II notes 1-2: slur supplied in accordance with B
 138 cor 3-4 notes 3: semiquaver marking supplied in accordance with B
 trb 3 note 3: marc. supplied in accordance with B
 140 fag *ff* supplied in accordance with B
 142 vl II note 1: stacc. supplied in accordance with B
 143 trb *cresc.* supplied in accordance with B
 cb *cresc.* supplied in accordance with B
 144 cor 4 *4 Horn distinctly* added by RL in A
 150 vl II *ff* supplied in accordance with B

Bendt Viinholt Nielsen, July 2020